

Encycl. 0.

52.

110.

STAMPFEL-FÉLE
ÁNYOS ZSEB-KÖNYVTÁR.

136.

Dr. Katona Mór

A MAGYAR BÁNYAJOG

VÁZLATA

Ár 200 fill. • 30 kr.

POZSONY-BUDAPEST
KIADJA
STAMPFEL K.

RECEIVED
AUG 27 1891

STAMPFEL-FÉLE
TUDOMÁNYOS ZSEB-KÖNYVTÁR.

— 136. —

A MAGYAR BÁNYAJOG VÁZLATA.

MAGY. TUD. AKADEMIÁ.
KÖNYVTÁRA

IRTA

DR. KATONA MÓR.

POZSONY, 1903. BUDAPEST.

STAMPFEL KÁROLY KIADÁSA.

Szerző egyéb munkái :

1. **A tévedés beszámítása a büntető jogban.** Jutalmazott pályamunka. 1870.
2. **A törvényes öröklésről** 1872.
3. **A köteles részről.** 1874.
4. **A szomszédjog.** Civiljogi tanulmány. 1878.
5. **A pénztartózasokról.** A tudományos Akadémián 100 arannyal jutalmazott pályamunka. 1885.
6. **A magyar családi hitbizomány.** 1895.
7. **A birtokról.** A legközelebb megjelenő Magyar Magánjog Kézikönyvének II kötetében.
8. **A magyar kötelmi jog általános tanai.** A Magyar Magánjog Kézikönyvének III. kötetében. 1899.
9. **A telekkönyvi rangátengedésről.** A jogászegylet kiadásai közt. 1899.

A Tudományos Zseb-könyvtár **jog- és államtudományi csoportjából** eddig megjelent :

8. **Római jog. I. Institutiók.** Irta Dr. Bozóky Alajos.
9. **Római jog. II. Pandekták.** Irta Dr. Bozóky Alajos.
10. **Katholikus egyházjog.** Irta Dr. Bozóky Alajos.
21. **Nemzetközi jog.** Irta Dr. Gratz Gusztáv.
- 31.—34. **Magyar magánjog.** Irta Dr. Katona Mór.
- 39.—40. **Magyar büntetőjog.** Irta Dr. Atzél Béla.
- 41.—42. **Bűnvádi perrendtartás.** Irta Dr. Atzél Béla.
55. **Magyar közigazgatási jog.** Irta Dr. Falcsik Dezső.
56. **Alkotmányi politika.** Irta Dr. Gratz Gusztáv.
- 57./57a. **Magyar pénzügyi jog vázlata.** Irta Dr. Bartha Béla.
59. **Ethika.** Irta Dr. Somló Bódog.
66. **A magyar váltójog.** Irta Dr. Berényi Pál.
74. **Államszámviteltan.** Irta Dr. Berényi Pál.
75. **Jogbölcsélet.** Irta Dr. Somló Bódog.
79. **Szociológia.** Irta Dr. Somló Bódog.
84. **Kereskedelmi jog.** Irta Dr. Berényi Pál.
102. **Bevezetés a jog- és államtudományokba.** Irta Dr. Kun Béla.
- 119.—120. **Magyar protestáns egyházjog,** Irta Hörk József.
133. **Magyar közjog.** Irta Dr. Balogh Arthur.
136. **Magyar bányajog.** Irta Dr. Katona Mór.
138. **Polgári perrendtartás.** Irta Dr. Pajor Ernő.
140. **Alkotmánytan.** Irta Dr. Balogh Arthur.

Követni fogják :

Nemzetgazdaságtan, Pénzügytan, Statisztika, stb.

BEVEZETÉS.

1. §. A magyar bányajog fogalma és segédtanai.

A magyar bányajog ama jogszabályokat foglalja magában, melyek a föld mélyében rejlő javak feltárását, felszínre hozását és emberi használatra való kikészítését rendezik.

Nem elég, hogy a föld gyomrában fekvő holt kincsek: ásványok kiaknáztassanak, mert ezek nyers állapotukban az emberi szükségletek kielégítésére még nem válnak be, hanem ki is kell azokat készíteni, mindenféle salaktól elválasztani, mi a tulajdonképeni bányaipar feladata (zúzás, mosás, pörkölés, vegyi felbontás, foncsorozás). Ez után keletkeznek igazi bányajavak. Kivételesen egyes ásványok ily kikészítésre nem szorulnak, mert a természet készen nyújtja ezeket, minők a szén, só, turfa.

A bányatermények nyerése az őstermelésnek (földművelés, erdőgazdaság) egyik ága. Mivel eme termények előállítására a föld mélyéből a többi javaképtől egészen elütő miveletet igényel, sajátlagos körülmények közt történik, természetesen, hogy ezen őstermelési ág viszonyaira különös intézkedések szükségesek, melyek a közönséges polgári jogban nem foglalhatnak helyet, miért minden cultur-állam a bányászat számára sajátlagos természetének megfelelő szabályozást adott. A bányajog vagy törvény tehát különös jog (*jus speciale*), úgy mint a tengerészeti vagy a kereskedelmi jog is. E mellett mégis érvényesülnek a magánjogi szabályok is, de csak kisegítőképen, ott, hol a bányatörvény nem rendelkezik, mint például a bányatermékek vagy művek adásvétele, bérlete, melyekre aztán a magánjogszabályok nyernek alkalmazást.

A bányajog szabványai mégis nem tartoznak kizáróan a magánjog disciplináinak körébe. Sok közjogi, közgazdasági, közrendészeti intézkedés jut benne kifejezésre, miért ezek a bányajog segédtanainak nevezhetők, mert elveik itt érvényesüléshez jutnak a közérdek szempontjából,

A bányajog megértéséhez nem okvetlenül szükséges ugyan bányászati szakértelem és tudás, minő a geologiai, geodesia (földtan, földisme) ásványtan közzettan, de ezek ismerete mindenesetre nagyon elősegíti és megkönnyíti a bányajog rendelkezéseinek megértését, miért az alapos bányajogásznak ezek elkelnek.

2. §. A bányajog története és fejlődése hazánkban, forrásai és irodalma.

I. Hazánk területén már a honfoglalás előtt létezett bányaművelés, ugy a rómaiak mint más népek, kivált a szlávok részéről. Az Árpádházi királyok alatt német (szepesi) és egyéb népelemek vándoroltak be, kik itt bányászatot űztek, és széles körű autonomiával ruháztattak fel. Eme autonomikus jogfejlődésnek első gyümölcse az 1251. évi Gemaine Statt und Perkrecht der Erbern und löblichen Stat Schebnitz, mint legrégebb följegyzése a szokásjogilag létrejött bánya-szabályoknak. A későbbi korból már számos oly statutárius joggal találkozunk, melyeket a király meg is erősített, (1492. évből a körmöczbányai és 1487-ből a kassai.) Az Anjouk korában mégis beszivárgott a feudális jogból eredő bányaregalitás, de szemben az önálló helyi fejlődéssel nem bírt kizárólagos érvényhez jutni, sőt az ellenhatás oly erős volt, hogy az 1523. évi 29. t.-czikk már a teljes bányaszabadságot proclamálja, mi eme hűbéries eszmékből saturált korban rendkívüli jelenség és messze fölötte áll a nyugati országok felfogásának. Evvel záródik az első korszak.

A második korszak már visszaesést mutat, melyet a Miksa-féle bányarendelet tölt be, és tart 1854-ig. III. Ferdinand az örökös tartományok számára készült bányajogi compilatióját ki akarja terjeszteni az uralma alatt álló részére is hazánkban. Az országgyűlés ellentáll. Erre a rendeleti úthoz fordul, de itt se boldogul, mert a bányavárosok privilegialis jogán csorbát üt a tervbevett bányarendelet. Utódjának, Miksának hosszas alkudozások révén létesült engedmények árán mégis sikerült a felvilágosító szabályok alkotásával rendeletét 1580 körül hatályhoz juttatni, melyet aztán kiterjesztettek a később Habsburg uralom alá került területekre is, nevezetesen Erdélyre

a kapcsolt részekre és a délmagyar bányavidékekre a török uralom megszüntetése után. Így aztán egységes bányajog alakult ugyan, de mellette az autonóm testületek statutárius joga is érvényben maradt. Mária Terézia uralkodása alatt de még inkább az 1791. évi törvényhozás által történt ugyan kísérlet és kezdeményezés új bányatörvény-alkotásra, de ezek sikerre nem vezettek, noha a törvényhozás 1827-ben, 1844-ben újból is készített bányatörvény-javaslatot, de szentesítés alá egyik sem került.

Végre az abszolut korszakban elkészült az új bányatörvény (1854. május 23.), melyet Magyarországra is kiterjesztettek, mi véget velett a Miksa-féle bányarendelet majdnem háromszázados uralmának. Az Országbirói értekezlet nem volt hajlandó az 1854-iki törvény helyett a régi bányarendeletet visszaállítani, mely a sok időközi rendelkezésekkel és pótlásokkal együtt 25 kötetre terjedt, hanem a hazai közfelfogásnak megfelelő módosítást ejtett csak rajta az ideigl. szabályok 7 fejezetében, melynek főtárgya az volt, hogy ellentétben e törvénytől, a kőszén ne tekintessék szabad ásványnak, hanem a földtulajdont kiegészítő alkatrészeknek.

Az alkotmány visszaállítása után kormányunk gondoskodása kiterjedt arra is, hogy a német bányatörvény helyébe hazai törvényalkotás lépjen. Már 1870-ben megjelent a magyar bányatörvény tervezete bő indokolással, de ez nem került a törvényhozás elé, mert a kőszénkérdés iránt a közvélemény még nem állapodott meg. Azóta három tervezet is készült, az utolsó 1890-ben a pénzügy-ministerium által, melynek ressortjába ez évben a bányáügyek áthelyeztettek. Noha az 1884. évből eredő tervezet szaktanácskozás alá is került, még sem vált törvényté, mert eltekintve a szénkérdéstől, mely iránt a közfelfogás még nem jegecedett ki, a tervezetben a jogászai szempontok nem érvényesültek kellően. A késedelem e téren arra jó, hogy az időközi jogfejlődés eredménye, mely a szabad ásványok körét bővíteni óhajtja, az új alkotásban helyet foglalhat.

A bányajog forrásai tehát ez időszert a következők: 1. Az 1854. évi május 23-áról kelt osztrák bányatörvény, a hozzácsatolt végrehajtási szabályokkal. 2. Az Országbirói értekezlet ideiglenes szabályainak VII. része, mely az osztrák bányatörvényt és a

végrehajtási szabályzatot módosítja, kivált a kőszénre vonatkozóan. 3. Statutárius jog. 4. Birósági gyakorlatunk.

A bányajog irodalma, mely újabb időben lendületnek indult, régi és újra osztályozható. A régi a Miksa-féle bányarendelet feldolgozását tárja elének. Ide tartoznak: Faber Antal, Principia juris metallici Hungarici, Pozsony 1824. Szentkirályi Zsigmond. Az erdélyi bányászat ismertetése nemzetgazdasági-köz- és magánjogi tekintetben, 1841. Az új irodalom, az 1854-iki bányatörvényt tárgyalja. Wenzel Gusztáv a magyar és erdélyi bányajog rendszere című munkájával indul meg, Buda 1866 (ugyan csak tőle van egy 1855-iki német munka: Handbuch des allg. öst. Berggesetzes, Bécs 1855). Sipos Árpád, Magyar bányajog. Nagyvárad 1870. Lányi Bertalan, A bányajog alapelvei, tekintettel a bányajogi codificatió feladatára. Budapest 1897. Végül bányajogi anyaggyűjteményt tartalmaznak újabb törvények rendeletek és birósági határozatok ismertetésével: Litschauer aztán Balkay Béla és Szőke Imre magyar bányajoga 1901. Budapest.

Német nyelven jelent meg a fentén kívül: Gränzenstein Gusztávtól, Das allg. österr. Berggesetz vom 23. Mai 1854. Aztán Franz Schneider Lehrbuch des Bergrechtes Prag 1870 (több kiadást ért.)

Az osztrák bányatörvény 16. fejezet és 286. §-ban öleli föl a bányajogi szabályokat. Ehhez járul az Országbirói értekezlet ideigl. szabályainak VII. része 70. §-ban.

Az 1854. évi május 23-iki bányatörvény.

I. FEJEZET.

A bányatörvény általános határozatai.

(b.-t. 1—12. §§.)

Alapvető kérdés itt, hogy a bányatörvény hatályának köre állapitassék meg. A bányatörvény szabályai először a föld mélyében fekvő és a törvényben világosan felsorolt ásványoknak természetes telepeiken való felkutatása, feltárása és kiaknázása közül szükséges műveletekre terjednek, amennyiben eme ásványok közhasználatra beválók. Nem tartoznak tehát e törvény alá a vegyi uton előállítható ásványok nyerésére szolgáló üzemek.

De mivel a felszínre hozott ásványok mint nyers termények az emberi használatra rendesen még nem alkalmasak, hanem azokat ki kell készíteni, mi a bányaipar feladata, azért másodsorban a bányajog szabályai a szorosán vett bányaipart is felölelik, melyek bányatermékeknek emberi használatra való alkalmassá tételét hivatvák eszközölni.

Az ipartörvény (1884. évi 17. t.-cz.) 183. §-ának c) pontja szerint ugyan a bányászat és kohászat nem tartozik az ipartörvény alá, de azért mégis gyakran merül fel kétely az iránt, hogy valamely nyers termény feldolgozására szolgáló berendezés melyik törvény rendelkezése alá tartozik? az ipar- vagy a bányatörvény alá-e. Noha a b.-t. 131. §-ának b) pontja körülményesen felsorolja azon bányaipari üzemeket, melyek a bánya nyers termékeinek emberi

használatra való alkalmassá tételére szolgálnak, a pénzügyi miniszterium mint legfőbb bányahatóság mégis szükségesnek tartotta rendeleti uton megvonni a szorosan vett bányaipar körét, és evvel a bányatörvény kiterjedésének határát is megállapította. Eme 7569/99 sz. rendelet 1—10 pont alatt a bányatörvény-nél még szabatosabban sorolja fel mind ama műveleteket és műveket, melyek az ásványok kikészítésére szolgálnak és így a bányatörvény rendelkezései alá esnek.

De még fontosabb és a bányajognak mintegy sarkpontját képező kérdés, amit az általános határozatoknak tisztázni kell, hogy melyek azok az ásványok, miket a törvény »fenntartott« vagy »bányajog alá tartozó ásványoknak nyilvánít.« Ezt a nagy jelentőségű rendelkezést a b.-t. 3. §-a tartalmazza, mely szószerint így szól: »A bányajog alá tartoznak mindazon ásványok, melyek fém, kén, timsó, gálicz vagy konyhasó tartalmuk miatt használhatók, továbbá a gáliczok, rajzla és földszurkok, végre mindenemű kő- és barnaszén. Az ilyes ásványok fentartott ásványoknak neveztetnek.« Mint ismeretes, az Orsz. ért. ideigl. szabályai VII. részének 1 §-a a szénfajokat kivonta a fenntartott ásványok köréből és a földtulajdonhoz csatolta vissza. Ez azonban csak a szűkebb értelmű Magyarországra szól, Erdély és a volt határörvidék kivételével, mely részekre az ideigl. szabályok nem terjednek ki.

Az oszt. b.-t. a »bányaurjog«-ról tesz említést mi alatt a középkorból eredő bányaregalitást kell érteni, mely szerint a hűbéri intézményből kifolyóan a hűbéri adományoknál a király vagy a fejedelem magának a földben fekvő nemes érczetek fentartotta és azok kiaknazását vagy maga eszközölte vagy külön kir. engedély illetve adományozás által másra ruházta, mint a királyt megillető jogot. Innen ered a regalitás

(jus regale minerale). A hűbéresek, midőn a hűbérbirtokot örökletessé tették és birtokaik egyes részeit alhűbérbe adták, hasonlóképen jártak el, mi által állandóvá lett a bányajavak elvonása, a földtulajdonától.

Ezt az elavult és a hűbéri intézménnyel megszünt regalitást tükrözi a b.-t. a 3. §-ban vissza, de csak formailag, mert lényegében a törvény ama modern felfogást követi, hogy a föld gyomrában fekvő ama bányajavak, melyeket 3. §. taxative felsorol, szabadok, közjavak, tehát ezek egyrészt a föld felszínének tulajdonosától elvontak és bárki által, akit a törvény ki nem zár, felkutathatók, ha a törvényes előfeltételeknek elégség tételik és felkutatás után kiaknázás alá is vonhatók. Ez a bányaszabadság elve, mely hazánkban már régi idők óta dominált és az 1523. évi 29. t.-czikében kifejezésre is jutott, csak a Miksa-féle bányarendelet homályosította el, a regalitásra való visszahajlás által. A törvényben körülírt és felsorolt szabad ásványok mégis nem tekintendők változatlan zárt körnek; valamint az ideigl. szabályok a szénfajokat kivonták onnan, úgy az osztrák területen Galiczia és Bukovina számára a naphtát, ozokeritet és bitumentartalmú ásványokat az 1882. évi május 22-iki törvény közgazdasági okokból a földtulajdonához visszacsatolta, tehát eme területekre »szabadásvány« jellegüket megszüntette.

Ami tehát a törvényben világosan szabad ásványnak nyilvánítva nincs, az a föld tulajdonosát illeti, az ily ásvány nyeréséhez a tulajdonos beleegyezése válik szükségessé. Így nem szabad ásvány a gyémánt, (opál) márvány, porcellánföld, mészke és egyéb kőzetek, mint az építésre beváló anyagok, habár vannak olyan hangok, melyek a kőbányákat is a b.-t. alá ohajtanák vonni, főkép közbiztonsági szempontból.

A bányaszabadság a törvényben felsorolt ásványokra úgy jelentkezik mint a tulajdonjog korlá-

tozása. Az ingatlan tulajdont ugyanis úgy a római jog, mint az újabb törvényhozások nem korlátozzák a föld termőrétegére, színére pusztán, hanem kiterjed az a föld fölött levő légoszlopra, épúgy mint az alatta fekvő részekre oly magasság, illetve mélységig, ameddig a gazdálkodó egyénnek arra szüksége van. (L. a német ptkönyv 905. §., a mi tervezetünk 569. §-a) Így kiki telkén pinczét, gödröt, kutat áshat, artézi kútfúrás céljából bármily mélységre lehatolhat, és mindezek a tulajdonjog teljéből származó jogosultságok. A midőn tehát a törvény a szabadnak nyilvánított ásványokra nézve azt mondja ki, hogy azokat bárki a tulajdonos engedélye nélkül kutathatja és feltalálás esetén fel is tárhatja, — evvel a törvény a tulajdonra korlátot rótt, megszorítást oly értelemben, hogy a szabad-ásványokat elvonja a tulajdonos rendelkezése alól és oly közjavakká minősíti őket, melyek megszerzése a törvényes előfeltételek mellett bárkinek szabad, igaz, hogy magának a tulajdonosnak is.

Ilyen korlátozást nemcsak a bányajog állapít meg a tulajdonosra nézve, hanem számos egyéb törvény is; ilyen a kisajátítási-, vízjogi-, erdő-törvény, a halászat, vadászatról szóló és mások, melyek mind belenyúlnak a tulajdonba, és egyes rendelkezést a tulajdon fölött elvonnak a tulajdonostól. A bányajog is elvonja a szabadnak (fentartottnak) nyilvánított ásványokat a tulajdonostól, még pedig minden kártérítés nélkül, miért az ily korlátozásnál szükséges, hogy ennek határait szabatosan megvonja a törvény.

Ha az okát kutatjuk a tulajdonjog eme nagymértékű korlátozásának, úgy ezt a közérdekre, közgazdasági követelményekre lehet vissza vezetni. A szabad kutatás tárgyaként szereplő ásványok a föld gyomrában heverő holt kincsek; és azok is maradnak, ha a törvény azok napfényre hozása céljából serkentőül oly intézkedéseket nem tesz, melyek a fel-

kutatást és a kiaknázást az illetőre könyűvé és jövedelmezővé teszik. Ez pedig az ásványok szabadátétele és függetlenítése a földszínenek tulajdonától, a kutatás és feltárás szabadsága a tulajdonos beleegyezése nélkül.

A föld színe alatt fekvő ásványok felkeresése nemcsak szakértelmet követel, hanem a vele járó feltárási munkálatok nagy tőkebefektetést is igényelnek, mire csak úgy akad vállalkozó, ha utjába akadályokat nem gördítenek, sőt ezeket elhárítani, a törvény segítséget nyújt. A főakadály a tulajdonos beleegyezésének kinyerése volna a kutatáshoz és alku-szerű megegyezés a nyerhető ásványok értékében való részesedés iránt. Ha a bányavállalkozó utjából ezeket az akadályokat a törvény el nem hárítaná, ha nem tenné szabaddá és földtulajdontól függetlenné eme javak nyerését, úgy ezek továbbra is ott hevernének felhasználhatatlanul a föld gyomrában, roppant kárára a gazdasági életnek, melyre ezek a javak nélkülözhetlenek, pl. a vas, vagy pedig fölötte megdrágulnának, holott így olcsó és nagy méretű előállításuk által a forgalmi életre nagy lendületet szülnének. Könnyű belátni, mily bénító hatással volna a gazdasági életre, ha ily közhasznú javak felszínre hozása a földtulajdonosok engedélyétől függene, kik közül egyik-másik kapzsisága képes volna meggátolni a legszükségesebb javak nyerésére irányuló bányanyitást. A bányaszabadság tehát a közszükség parancsára vezethető vissza, mely előtt az egyéni érdeknek meg kell hajolnia.

Azonban a törvény a tulajdonon ejtett korlátozást az által enyhíti, hogy mindenkinek, tehát a földtulajdonosának is szabadjára hagyja, hogy a tulajdontól függetlenített ásványok után kutathasson, és aztán azokat fel is tárhassa. A b.-t. 7. § ezt mondja, aki ingatlant szerezhet, az bányajogosítvány nyeré-

sére is képes. Ezt csak azon feltételhez köti a törvény, hogy az illető a bányahatóságtól nyerjen ki bányajogosítványt. A bányatörvény 5. §. szerint a bányajogosítvány háromféle lehet: 1. Kutatási tér (turzási tér) kijelölése. 2. Bányamértékek adományozása (vájnamérték és külmérték). 3. Bányászati engedélyek adása. Ily jogosítvány alapján a földtulajdonos nemcsak a saját, hanem szomszédjai általajában található ásványok kiaknázására is fel van jogosítva.

A régi bányajog regalitási elve, hogy t. i. a föld mélyében fekvő ásvány az államfő kizárólagos tulajdona — ma egyedül a sóra nézve van nálunk érvényben; ez igazán az állam javára fentartott ásvány számba megy. De épen itt mutatkozik szembetűnően, mily hátrány az, ha közszükséglet tárgyát képező bányatermény nem szabadásvány, mert noha a magyar állam területe oly dúsgazdag sórétegekben, hogy egész Európát századokon át képes volna sóval ellátni, nálunk a só fiskális érdekből (sógyedárúság, sójövedék) szerfölött drága, nem csekély hátrányára földmívelésünk- és állattenyésztésünknek.

Az állam, ha bányamívelést akar folytatni, szintén köteles a b.-t. szabályai szerint hatósági uton a bányajogosítványt megszerezni.

Ily jogosítvány megszerzése egyedül a bányahatóság tisztviselőinek, ezek feleségeinek és atyai hatalom alatt álló kiskorú gyermekeiknek van eltiltva, de csak azon a területen, melyre hatósági felügyeletük kiterjed.

A bányatörvény egységes súly-mérték és pénzrendszerről is intézkedik. Ezt időközben módosította az 1874. évi 8. t.-czik által életbe léptetett méterrendszer. Ujabbán a pénzrendszer is változott. Államunk is az aranyértékre (valuta) tért át az ezüst helyett, melynek alapja az, hogy egy kilo tiszta arany egyenlő 3280 koronával. (1892. évi 17. t.-czikk 3. §.)

Végül elrendeli a törvény, hogy oly bányák, melyek fekvési helyük, pl. egy hegyoldal mentén üzleti vagy más viszonyaik folytán természetes összeköttetésben állanak egymással, bányamegyévé egyesítendők. Eme bányamegyék területének megállapítása, valamint a megalakítás létesítése az érdekelteknek egyetértésével, a bányahatóság feladata. A bányamegyét határozott névvel kell megjelölni.

A bányamegyék célja, hogy közös erővel főfeltárásokat segédvájásokat, utakat, vízvezetékeket létesítsenek, a nyers anyag feldolgozására közös gépeket, kohóműveket állítsanak, iskolát, kórházat rendezzenek be és í. t., miáltal tetemes költségkimézés érhető el, és sokszor az ily közös megtakarítás útján lehet szegényebb bányákat haszonnal művelni.

II. FEJEZET.

A turzásról (kutatás.)

(A b.-t. 13—39. §-ai.)

Turzás vagy kutatás alatt értjük a szabad ásványok telepei, előfordulási helyeinek felkeresését, és ha rábukkant a kereső — oly mérvű feltárását, felnyitását, hogy ennek alapján bányatulajdon adományozható legyen.

A turzás (régii magyar elnevezés) végbemegy bevéjárások által a föld mélyébe, hogy az ásványok fekvőhelyét megtaláljuk; mély utak partjainak vizsgálása is alkalmas erre. Leggyakoribb mégis a furás, mert az érczek rendesen igen mélyfekvésűek, miért furógép segélyével hatolhatni csak ily mélységekbe, mikor a furógép poranyagából a szakértő a rétegek mivoltát képes megállapítani, és geognostikai ismeretek alapján a keresett ásványok közelségére vagy hiányára bir következtetni.

A turzás előfeltétele mindenkire, még a saját földén kutatni kívánóra is — hogy a bányakapitányi hivataltól vagy bányabiztostól turzási engedélyt nyerjen. Ezért folyamodni kell; a folyamodványban a turzási területet azaz: azt a vidéket, melyen az illető turzási munkálatot akar végezni, nagy vonalokban körül kell határolni; lehet az egy egész hegylánczolat vagy hegyvidék, ha ez a bányakapitányság fenhatósága alá tartozik; egész megye akár, mert a törvény a turzási területre nem szab mértéket. A mennyiben a turzásért folyamodó kisebb területre szorítkozik, ki kell tüntetni a megye, járás és a politikai községet vagy községeket, melyek határába a turzási terület

esik. Végül a turzónak a folyamodást alá kell sajátkezűleg írni, és lakóhelyét pontosan kitenni. Ha megbizásból történik a turzás iránti kérvény, a meghatalmazó okmányt mellékelni kell.

A turzási engedély csak egy évi időközre érvényes; de meghosszabbításnak van helye, ha a bányahatóság meggyőződik arról, hogy az illető a kutatási munkát megkezdette.

Mivel a turzás a föld mélyébe ejtendő vájások útján megy végbe, nem lehet azt bármely helyen végezni. A törvény a következő helyeket veszi ki a turzás alól: 1. az épületek alját, akár lakó, akár gazdasági épületek legyenek azok; 2. a zárt udvartereket, mint az épületekhez tartozó területeket; 3. bekerített helyeket, kerteket, temetőket és egyéb fallal körülzárt területeket. Ilyenek díszkertek, vadas kertek. 4. Nem szabad turzani az első és második pont alatt foglalt helyektől husz ölyni körtávolságban.

Ha a turzás közutak vagy vaspályák alatt vagy ezek és vízépítmények, védtöltések közelében vagy erősségek, sánczok környékén vagy a határszájelen van tervbe véve, akkor a politikai hatóság (főszolgabíró-ság) beleegyezése is szükséges.

Ásvány- és gyógyforrásokra és vizekre megszabott védterületen (vízjogi-t. 16. és 157. §.) a bányahatóság csak oly feltétel alatt engedélyezheti a turzást, ha a gyógyforrás, vagy gyógyvíz, se minőség, se mennyiség tekintetében veszélyeztetve nem lesz.

Véderdőkben sem szabad turzani, hacsak az közigazgatási erdőalbizottság külön nem engedélyezi.

A turzó engedélye alapján — de még is a már adományozott jogok sérelme nélkül, korlátlan számú vájásokat nyithat és azokon bányaműveletet végezhet; azonban a nyert ásványokat csak a bányahatóság engedélyével értékesítheti, mi azért van, hogy

egyrészt a földtulajdonos ne károsodjék, ha nem szabad ásványokat hoz a turzó felszínre, hanem olyanokat, mik a földtulajdonhoz tartoznak, minő a kőszén, más értékes agyagok- márvány, porcellánföld, gránát, opál és másrészt, hogy a turzó ne űzhessen ily czimen mohózatot (rablógazdaságot), kiaknázva egyes gazdagabb ereket rendszeres mivelés nélkül, mi akadályos lehetne annak, hogy más ilyen helyeket rendszeres felvájás alá vonjon. A turzási területen mások is nyerhetnek turzási engedélyt, mert közérdek, hogy egyes vidék gazdag bányatermékei napvilágra jussanak, mire a versenyzés a turzók közt kívánatos.

Ha valaki bizonyos területen *kizárólagos* turzást akar űzni, akkor zárt kutatómányt kell kérnie, mihez szükséges, hogy a bányahatóságnak jelentse be azt a pontot, ahol ő kutató vájást akar kezdeni és a turzási jelet felállítani szándékszik. Ezt teheti az, aki már kutatási engedélyt nyert, de az is, aki kutatási engedélyért folyamodik és egyuttal a kutatóvájás pontját is megjelöli. A kutatóvájás pontját és a kutatójel majdani állását mégis szabatosan és könnyen felismerhetően kell körülírni, pl. egy fixponttól mily irányban és hány méternyire esik az.

Azon időponttól fogva, midőn a zárt kutatómány iránti bejelentés a bányahatósághoz beérkezik, az illető kizárólagos kutatási jogot nyer oly területre, mely a kutatási jeltől 224 öl sugártávlatra terjed. A zártkutatómány tehát oly kör, melynek félátmérője a kutatási jeltől 224 öl hosszú, tehát egy hengeralak, mely a föld színétől a végtelen mélységig megy. Ez körülbelül a felszínen 150.000 négyzetölet tesz ki.

A zártkutatómányos köteles, de csak a kizárólagos kutatásról szóló értesítés után 3 nap alatt a kutatási jelet felállítani és erről a politikai hatóságot, a kutatási jel helyének pontos körülírása mellett értesíteni, aki azt közhírré tenni tartozik. A kutatási jelet a

törvény nem szabja elő; egy kőrakásba helyezett zöld ág van legtöbb bányavidéken szokásban. Aki a jelet felállítani elmulasztja, felelős azon kárért, melyet egy másik kutatónak okoz, aki itt kutatást kezd. De mivel már az első kutatás is szükségessé teszi az idegen területen való járás-kelest, mit a földtulajdonos túrni nem tartozik, azért a turzási engedélyt köteles a turzó a művelet megkezdése előtt a földtulajdonosnak felmutatni és tőle a járás-kelesért engedélyt nyerni, esetleges károkozásért biztosítékot nyújtani. Ha mégis a turzó zárt kutatómánt jelentett be, mielőtt ezen körön belül a feltárást, a föld mélyébe való lejutáshoz a munkálatot, megkezdéné, kötelessége a földtulajdonossal az általa igénybe veendő terület átengedése iránt tisztába jönni, egyezkedés útján. Míg ez nem történt meg, kutatóvájáshoz, illetve a jel felállításához nem foghat, mert a tulajdonos azt túrni nem köteles. Ha az egyezkedés a földtulajdonossal nem sikerül, a turzó a politikai hatósághoz folyamodhatik, hogy ő engedje meg a kutatási munka megkezdését. Ha pedig a turzó már zártkutatómánt is nyert, anélkül, hogy a földtulajdonossal sikerült volna a szükséges terület átengedése iránt megállapodásra jutnia, akkor a szabad kutató a politikai hatóságtól kérhet engedélyt ideiglenesen a feltárási előmunkálatok megkezdéséhez és a kutatási jel felállításához, de ezt csak azon feltétel alatt, ha a szabad kutató a hatóság kiküldöttje által meghatározandó kárpótlási összeget már eleve leteszi, és egyuttal a bányahatóságot megkeresi, hogy az a szükséges terület kényszerű átengedése iránt indítsa meg az eljárást. •

Ha a turzó a kutatási jel felállításától számított 30 nap letelte alatt nem tudja igazolni, hogy ő a bányahatóságot a kisajátítási eljárás megindítása iránt megkereste, a földtulajdonos a járás főszolga-

biráját a kutatási jel eltakarítására fölkérheti, mi ha megtörtént, a bányahatóságnál bejelentendő.

Ha a bányakapitánysághoz egyidejűleg több bejelentés érkezik a kutatási jel felállítása iránt és a jelek körébe eső területek egymást egészben vagy részben fődik, a hatóság az egymást fődő területeket mint közöseket állapítja meg számukra, hacsak az érdekelt felek másképp nem egyezkednek.

A zárt kutatómunka jelentősége abban áll, hogy az illető igényt nyer a szabad kutatási területen belül egy vájnamértéknek adományozására; egy vájnamérték 12·544 négyszögöl terület a földszínen, mely kiterjed a föld mélyébe végtelenig. Kivételesen két vájnamérték adományozására is szolgálhat a zárt kutatómunka alapul, ha a nyerendő ásványok a földszíntől 50 ölnél mélyebben fekszenek, mert itt már nagyobb befektetés válik szükségessé, tehát indokolt, hogy ez nagyobb bányatelek adományozás által nyerjen compensatiót. Kivételesen a nyert vájnamérték a zárt kutatómunka területén túl is terjedhet, ha ez mások szerzett jogára nem sérelmes.

Úgy az előkészítő, mint a kizárólagos kutatási jogosítvány másra átruházható, de ez köteles a bányahatóságot erről értesíteni. A bejelentés előtt kezdett vagy folytatott vájás mint bányakihágás lesz büntetve.

A bányahatóság az általa kiadott engedélyekről és zárt kutatómunkákról könyvet vezet, melyet bármely érdekelt megtekinthet.

III. FEJEZET.

Az adományozásról.

(A b.-t. 40—97. §§-ai.)

A zártkutatmányra jogosult folyamadhatik bányatelek adományozásért a bányahatósághoz. A b.-t. háromféle adományt ismer, u. m. vájnamérték (Grubenmass), határközeg (Überscharen) és külmérték (Tagmass) adományozást. Ezen kívül segédvájás és megyetárna körül engedélyezésnek van helye, mely épúgy tulajdont szül, mint az adományozás.

A bányatelek adományozása bányatulajdont létesít, oly értelemben, hogy az adományos a megjelölt területen kizárólagos jogot nyer a benne foglalt szabad ásványok nyerésére és értékesítésére. Nem a kijelölt földrétegre terjed az adomány, hanem azon szabadnak nyilvánított ásványokra, melyek ott fekszenek, előfordulnak. Innen van, hogy a földréteg más irányú felhasználása, vagy ott található »nem szabad« ásványok nyerése nincs megengedve, mert a földtulajdon törvényes korlátozása csak a »szabad« ásványok határáig terjed, minél fogva a nem szabad ásványok a föld tulajdonosói maradnak és a szabad ásványok kimerítése után a bányaadomány, mint már tárgyaltan megszűnik, odavész. De azért bátran mondhatjuk, hogy a bányaadományból a törvényes határok közt tulajdon származik, eredeti szerzés útján, melyet a turzás: a szabadásvány találása teremt, mert a rendelkezés kizárólagos és teljes, az uralom a bányaadomány körén belül mindenben összevág a magánjogban ismeretes tulajdonjog fogalmával.

a) Vájnamérték adományozása.

(B.-t. 40—70. §§-ai.)

Egy vájnamérték minimuma 12.544 □-öl a föld felszínén, mely végtelen mélységig terjed. Rendes alakja: négyszög, melynek mindenik oldala 112 öl széles, de lehet hosszénégyszög is, midőn a keskenyebb oldalnak minimuma 56 öl, a hosszabikéki pedig 224 öl. A zártkutatmányos egyidejűleg négy egyszerű vájnamértéket is kérhet, de az oldalaknak egybe kell vágniok. Eme vájnamértéktől lehetnek eltérő alpmértékű adományok is, a bányamegyei statutumok alapján. Hazánkban 16 féle kiterjedésű vájnamérték dívik. (L. Balkay és Szőke M. B. 96—98. lapján.)

A vájnamérték adományozásának alapfeltételei: 1. Írásbeli folyamodás sajátkezű aláírással, miért sürgönyileg adományt kérni nem lehet; a meghatalmazás becsatolandó, ha más javára történik a felkérés. 2. A feltárás vagy felnyitás helye fekvése pontosan körülírandó, (község, járás, megye megnevezésével), mi rendesen a felnyitási hely két elmozdíthatlan pontjától való távolság meghatározásával történik. A furás nem elég a feltáráshoz; ide akna- vagy tárnavájás szükséges, kivétel mégis a szén és a naphta, melyeknél a furásból kellő tájékozást szerezhethet a hatóság ahhoz, hogy 3. a vájást érdemlőséget legyen képes elbírálni, mi végből a folyamodáshoz a nyerendő ásványnak egy próbadarabja melléklendő. A vájást érdemlőség kérdését a hatóság szakértők igénybevételével a helyszínén a bányajárás alkalmával dönti el, azon közgazdasági tényezők mérlegelése alapján, hogy az ásványtelep gazdag-e, a kinyerés a befektetett tőkével arányos-e, mert a feltárás néha csupa üzérkedés végett megy végbe, hogy az adományozott vájnamérték eladásánál mások károsítás-

sanak. Ennek ellensúlyozására szolgál a vájást érdemlőség, de alapja problematikus, mert a próbadarabból az ásvány telepének gazdagsága a vájnamérték egészen nem tűnhetik ki. Ezt csak a későbbi művelés alá vétel mutatja ki. Csalódás tehát így sincs kizárva. 4. A feltárási helynek a vájnamértékül megállapított területen belül kell lenni, tetszés szerint. A vájnamérték fektetése a feltárási pontjához tehát a felkérőtől függ, a szerint, mely irányban gondolja az ásványtelep húzódását. E végből 5. térképet is kell a folyamodónak két példányban csatolni, 1:40 mértékarány szerint (scala lépték), melybe a felkért vájnamérték vagy mértékek kellően ki vannak tüntetve; ezt a térképet később is be lehet adni, de mégis az elrendelt bányajárás előtt nyolcz nappal. Ezt a bányamérnök készíti. 6. A folyamodó a felkért vájnamérték számát tegye ki és jelölje meg, mily nevet viseljen a bányatelek? Végtére 7. nyilvánítsa ki folyamodó, hogy az adományozandó mértékek önállóan vétessenek-e fel a bányatelekkönyvbe, vagy pedig a már ott beigtatott telekhez mint alkotórész járuljon-e? Az így felszerelt kérvény a beérkezés napjától biztosít a felkérőnek elsőbbséget. Ha a felszerelés hiányos, az pótlás végett visszautasítandó, mi által az elsőbbség megszűnik. Minden egyes vájnamérték adományozását külön beadványban kell kérni, csak a térkép lehet azonos, ha a felkért vájnamértékek határosak. Ha egy napon több felkérés érkezik ugyanazon vájnamelekért a hatósághoz, a felkérők közösen kapják az adományt, hacsak a felosztás iránt másképp nem egyezkedtek. A folyamodásra a bányahatóság kitézi a bányajárás (Freifahrung) napját. Erről értesítendő: a fél, a szomszédos bányatelek-tulajdonosok, a földbirtokos, a politikai hatóság, vasuti-, vízszabályozó társulatok és mindazok, akiknek érdekét az adományozás érintheti. A bányajárás

költségét előre be kell küldeni, ennek hiánya a felkérvény visszautasítását vonja maga után. A bányajárás az adományozandó bányatelek helyszínén tartandó. Célja: a vájást érdemlőség fölött határozni, vizsgálni, hogy a felkérés teljesítése nem ütközik-e másoknak előbb szerzett jogaiba, kivált a szomszédos kutatók számára biztosítva van-e a vájnamérték? vizsgálni kell, vajjon köztekintetek és közérdek nem állanak-e útjába az adományozásnak, a földbirtokossal a felkérő mily viszonyban van? Az ellentétes érdekeket telhetőleg kölcsönös engedékegységre birás által kell elintézni, kivált ott, hol a bányavállalkozás erősen reményt ígérő. Végül felülvizsgálat és esetleges kiigazítás alá jut a térkép. Ha a bányajárás során nem mutatkoztak nehézségek és érdekellentétek vagy ha azok békés elintézése a helyszínén végbe ment, akkor költségkiméleésből az adományozandó bányatelek határait ki lehet czövekelti, azaz a külszinen a vájmérték végpontjait határkövekkel el lehet látni, mi, ha ez alkalommal nem történik, az adományozás után egy év mulva végrehajtandó, még pedig hatósági felügyelet és a szomszédos érdekelték megidézése mellett. A bányajárásról tüzetes, minden mozzanatot felölelő jegyzőkönyv veendő fel, mert ez szolgál a bányaadomány alapjául. Erre kiállítja a bányakapitányság az adományozási okiratot a király nevében. (L. ennek alakját, berendezését Sipos munkája 241. lapján.) Eme adomány után 1·9 százalék illeték jár a bányajáráskor kipuhatolt és megállapított becsérték után. Később történő átruházások után teljes illeték jár, $4\frac{3}{10}\%$ érték szerint. Ha ellenben a bányajáráskor kiegyenlíthetlen érdekellentétek vagy az adományozás által jogsérelmek mutatkoznának, az adományozás függőben marad, míg a felkérő a támasztott igényeket birói úton nem tisztázza, a mely perre utasításra a bányahatóság záros határidőt is tűzhet.

Kivételesen az igényt támasztó utasítható perre, ha az tűnik ki, hogy az igénynek nincs valószínű alapja.

Az adományozási okmány a bírósághoz megy a bányatelekkönyv megszerkesztése céljából.

b) **Határköz adományozása.**

(B.-t. 71—75. §-ai.)

Határköz (Überscharen) alatt a b.-t. oly területet ért, mely már adományozott vájnamértékek által van körülzárva és emellett oly kicsi, hogy önálló vájnamértékül nem szolgálhat. Hogy tehát az ily terület alatt fekvő ásványok feltáratlanul ne maradjanak, mint holt javak, a b.-t. egyszerűen elrendeli, hogy az ily határközök, a szomszédos vájnamérték birtokosainak adományozandók. Az eljárás az, hogy amint valaki a szomszédok közül a határközt kéri, a bányahatóság a többi szomszédokat felszólítja, hogy 30 nap alatt nyilatkozzanak, kívánnak-e részt a határközből? Ha nem nyilatkoznak, az a felkérőnek adományozandó. Ha pedig igényt tartanak rá, akkor az összes szomszédok közösen kapják adományul a határközt, mely esetben meg kell egyezniök a felosztás mikéntjéről; ha ez megtörtént, erről térképet kell készíteni és azt aláírva terjesztik be a társak a hatóságnak, hogy az a bányatelekkönyvbe való átjegyzést a bíróság útján eszközöltesse. Az ily pótlékadományt csak a szomszédos vájnamérték birtokosok valamelyikének lehet eladni, ha az osztályra nézve nem tudnak megegyezni. Jövőre határközöket nem szabad hagyni.

c) **Külmérték-adományozás.**

(B.-t. 76—84. §-ai.)

Külmérték (Tagmass) oly ásványok számára szolgálhat adományul, melyek a legujabbkori alluviális képződményekben torlaszhegyekben, homok, anyag,

mányarétegekben fordulnak elő, minők különösen a szemes vasércz és a gyepi vaskő; ide tartoznak az elhagyott bányákban található, vagy körülöttük felhalmozódott meddőnek látszó törmelék kövel is, melyekről az újabb kutató megállapítja, hogy bennök oly használható ásványok vannak, melyeket a régi bányászok vagy nem ismertek fel, vagy ha felismerték is, de nem tudták kiválasztani, esetleg a forgalom nem tulajdonított eme ásványoknak jelentőségét.

A külmérték terjedelme 32.000 □-öl, melynek alakja a helyi viszonyok szerint változhat, mélysége mégis csak az alatta fekvő szilárd kőzetig terjed. A felkéréshez elég, ha igazolást nyer az, hogy a kijelölt helyen szabadásvány van, melynek próbadarabja csatolandó. A bányajáráskor kell megállapítani, hogy az ily külmérték adományozása nem sérelmes-e más bányavállalatokra, vagy nem ütközik-e valamely hutaműnek vagy más határbirtokosnak érdekkörébe? Azért a bányajárásra meghivandók az összes érdekeltek, földbirtokos és a közigazgatási hatóság. Ha akadályok nem merülnek föl, vagy azok békés elintézését nyernek, a külmérték határai elcövekelendők; ellen esetben a kérvény elutasítandó, mi mégis nem zárja ki, hogy a nehézségek későbbi elhárítása után újból lehessen a külmérték adományozását kérni. A földtulajdonos kártérítési igénye vagy egyezségi úton, vagy kisajátítás által eszközözlendő. Az adománylevél a fentebb jelzett módon adatik ki.

d) Segédvájások engedélyezése.

(B.-t. 85—97. §§-ai.)

Segédvájás alatt, akár akna, akár tárnaalakban oly bányaműveletet értünk, mely a bányatulajdonosnak esetleg többeknek előnyt nyújt, vagy a bányavizek levezetése vagy a rossz bányalég eltávolítása, vagy pedig a bányaüzemnek olcsóbbátétele által, mi kivált ott fordul elő, hol ilyen segédvájás lehetővé teszi a

föld mélyében nyert ásványoknak rövid úton való kihozatalát, mi tetemes költségkimélést eredményezhet.

Az ily segédvájás engedélyezése ahhoz van kötve, hogy a mű szükségesnek vagy előnyösnek mutakozzék a bányajavak nyerésére. Kérhetik többen is, amikor tisztázni kell a társak közti viszonyt a jogok és kötelességek iránt; sőt vállalkozóra is lehet bízni a segédvájást, amikor az már a megyetárna fogalomkörébe esik. Az egyesnek engedélyezett segédvájás a vájna-telek tartozékkakép jegyzendő be a bányakönyvbe.

e) Megyetárna engedélyezése.

(B.-t. 90—97. §§-ai.)

Oly nagyobb szabású segédvájás, mely egész bányavidéknek szolgál előnyére, hogy ezeknél az üzem a mély bevájások daczára is jövedelmezővé váljék, megyetárna (Revierstollen) nevet visel, és a pénzügy-miniszter engedélyezésétől függ. A bányabirtokosok egy hegylánczon sokszor csak ily közös célra alkotot mű által képesek a bányauzem fentartására, mely vagy a vizet vezeti ki bányáikból, vagy mélyebb fekvése által a nyert anyagot és törecset szállítja olcsón a szabadba. A megyetárna nagy kiterjedése miatt csak vállalkozó által létesíthető. Ki kell mutatni itt is először a megyetárna szükséges voltát egy nagy bányavidékre nézve, azok beleegyezését, kiknek az ily altárna segítséget nyújt és az érdekeltek ebbeli megállapodását, hogy mily összeggel fognak a vállalat költségéhez hozzájárulni. Akarata ellen senki se kényszeríthető a belépésre; de aki a megyetárnából később tényleg hasznot húz, ezért az előny arányában részt kell vennie a teherben, valamint az utóbb adományt nyerő bányabirtokosoknak is.

A vállalkozó köteles folyamodványához csatolni a megyetárna tüzetes tervét és az egész megye térképét, melyen a tárna feltüntetendő és azon feltéte-

leket, melyek alapján ő a vájásra hajlandó. Erre a bányajárás napját tűzi ki a bányakapitányság, miről minden érdekelt és a politikai hatóság is értesítendő. A bányajárás feladata megállapítani a kiviteli tervet és méreteit valamint a hozzájárulás mennyiségét az érdekeltek részéről, esetleg a később adományt nyerőkét is.

Ha a megyetárna elhagyatottá válik, az a b.-t. szerint tovább adományozható, de előbb ezt a körülményt kellően közhírré kell tenni és a hirdetés után egy év múlva mehet végbe az adományozás. Az elhagyott megyetárna tulajdonosa ily esetben is tarthat fen egyes illetéket, pl. a vizek lebocsájtása fejében.

IV. FEJEZET.

A telkeknek és víznek bányászati vállalatokra való átengedése és a bányakárok megtérítése.

(B.-t. 98—107. §§-ai.)

Eme fejezet élére azon elv van állítva, hogy a bányamivelés céljaira szükséges telkeket a föld tulajdonos köteles átengedni, de mégis a teljes kár megtérítése ellenében. A bányászatra szükséges terület kisajátítása a b.-t. szerint, ellenben utak, vasútak, csatornák (külművek) létesítésére megkívánt terület kisajátítása a kisajátítási törvény szerint (1881. évi XLI.) eszközöndő. A kár tekintetében szintén a kisajátítási törvény irányadó.

A kisajátítás alól ki vannak véve azon területek, melyeken a kutatás sincs megengedve. Csak a vízvezetékekre tesz kivételt a törvény ott, hol ezen helyek megkerülése rendkívüli költséget okozna; ily helyeken földalatti vezetés engedélyezhető, kivéve mégis a temetőket és épületeket, de csak úgy, ha a művizáthatlanul készül, és a tulajdonos felelős marad minden kárért, melyet a vízvezeték későbbnetán okoz. A b.-t. ideiglenes használatra való átengedést is állapít meg kutatási célokra pl., de ha a használat előre láthatóan állandó, akkor a tulajdonos kívánhatja a végleges kisajátítást.

A kisajátítás legsimábban a felek közti egyesség által megy végbe, amikor úgy a szükségnek látszó terület nagysága, mint a pénzbeli értéke is megállapítást nyer. Ha ez nem sikerül, akkor a vállalkozó-

nak a b.-kapitánysághoz kell fordulni, aki a politikai hatóság és szakértők közreműködésével kijelöli a kisajátítandó területet, melyre a bányavállalatnak okvetlenül szüksége van, a politikai hatóság pedig megállapítja a becslők segélyével a kisajátítandó terület értékét, vagy ideiglenes használatnál az évi használatért fizetendő összeget. Ha a telektulajdonos eme érték-megszabásba nem nyugszik bele, a kir. törvényszék útján kérheti a teljes kárának megállapítását, de ez nem akadályozza a bányavállalkozót, hogy a politikai hatóság által megszabott kisajátítási értéknek birói kézhez való letétele mellett, a kijelölt területet birtokba ne vehesse, üzemének megindítása végett.

Az okozott kár megtérítése mellett szabad a határkövek felállítása is, ha vájna, külmérték vagy kutató vájásnak a külön való elczövekelését kívánja a bányatulajdonos eszközölni; a telektulajdonos ezeket tartozik tűrni. Ily jelek lerakása mégis közutakon, vaspályák testén nincs megengedve.

A víznek úgy hajtóereje, mint egyéb felhasználása a bányüzemben nagy tényező, azért bányamivelésre, esetleg a megyetárna céljaira szükséges vizek (külvizek) épúgy kisajátítás alá eshetnek, mint a magánvizek. A közhasználati vizek tekintetében a bányavállalkozó a vízjogi törvény (1885. évi XXIII. t.-cz.) ide vonatkozó szabványai szerint köteles eljárni. (Lásd a

Ha a földtulajdonos külmértéken akar építkezni, a bányahatóság a külmérték birtokosának záros határidőt szab arra, hogy a beépítendő területről az ásványokat kiszedhesse.

V. FEJEZET.

A bányatulajdonról és a bányaadományozással egybekapcsolt jogokról.

(B.-t. 108—133. §§-ai.)

A bányatulajdonúl szolgáló vájnamérték, határközeg, segédvájás és megyetárna ingatlan jószág jellegével bír, és ez alapon, a bányakönyvnek (Bergbuch) bányatelekkönyvnek tárgya; a külmérték ellenben nem, legfeljebb tartozékként csatolható valamely bányabirtokhoz. A bányakönyv berendezése nagy vonásokban megegyez a telekkönyvekkel. A bányakönyv is három lapból áll: *A*, vagy birtokállási lapból, mely feltárja a bányaműveket, neveiket, a bányaművek nemét, mértékegységét, területét és és a hozzácsatolt külső alkatrészeket (kohó és más műveket) és egyéb tartozékokat. A *B*, vagy tulajdoni lapból, ahol a tulajdonos személye, a tulajdon jogcíme, a tulajdonjog változásai és esetleges korlátozásai lesznek bevezetve; eladás esetén a vételár összege is kiteendő. *C*, vagy téherlapból, melyen a bányatulajdont és tartozékait terhelő zálogjogok, járadékok, és személyes szolgálomak igtatásai foglalnak helyet. A bányatelekkönyvekbe való bevezetések szintén három kategoriára oszlanak: bekebelezések, előjegyzések és feljegyzések. (Ezek hatályai iránt l. a telekkönyvi rendtartást 1855. évi decz. 15-én kibocsájtva.) A bányatelekkönyvek vezetése a bányabíróság kebelében alakított telekkönyvi hatóságra van bízva.

A megyetárnák telekkönyveibe a megyetárnás birtokállási lapjára, mint jog ama szerződéses viszonyból eredő tartozások jegyeztetnek be, melyek a megye-

tárna létesítésekor elvállaltattak — ellenben a bányatulajdonos *C* lapján ezen kötelezettségek mint terhek lesznek bevezetve. A később adományozott bányatulajdonnál hozzájárulási kötelezettség az adománylevélbe foglaltatik.

Ujjonnan adományozott vájnamérték számára vagy önálló bányakönyv nyittatik, vagy valamely már bejegyzett bányabirtokhoz jegyzendő, a tulajdonos tetszése szerint. A kimért határközeg vagy segédvájás mindig a főjőszághoz irandó, közös határközeg és önálló segédvájás ellenben külön betétet kap.

Az önálló bányabetétekül vezetett bányatulajdonokat lehet *egyesíteni* is, még pedig akár ugyanegy, akár különböző személyt illetik azok. Előfeltétele az egyesítésnek, először, hogy szomszédok vagy közvetlenül határosak legyenek, és másodsor, hogy ez a bányaművelést gazdaságosabbá tegye, mi csak akkor érhető el, ha a vájnatelkek *egy fővájás alá* vonhatók. Az egyesítés iránt a bányakapitány előzetes tárgyalás után határoz. Az egyesítésnek határa az egy feltáráshoz adományozható vájnatelkek kétszeres mennyisége. Ha az ily egyesítendő bányatelkeken terhek vannak, az egyesítést csak úgy engedélyezheti a bányahatóság, ha a jelzálogos hitelezők közt megegyezés jön létre az iránt, hogy az egyesített bányatelekkönyvben követeléseik mily rangsorban sorakozzanak? Az egyesítés kimondása után új adományozási okirat állítandó ki.

A bányatelket szét is lehet darabolni, de csak a két szomszédos bányabirtokos közt. Ha a szétdarabolandó telken terhek vannak, valamint azon is, amelyhez a részlet csatoltatik, akkor a szétdarabolás előfeltétele az, hogy a két csoport jelzálogos hitelezők a jelzálogok rangsorozata iránt megegyezzenek. Ha ez megvan, a bányakapitányi hivatal a feldarabolást jóváhagyja és a bányakönyv kiigazítása iránt intéz-

kedik. A bányatelekkönyvben foglalt bányatelekkel egy egészet képeznek mindazok a külépületek, műhelyek és egyéb építmények, melyek a bányajogosítvány gyakorlására szükségesek, vagy a bányatulajdonos által azon *czélra rendelkezék*; miért ezek mint a bányamű alkotórészei önálló egészként jegyzendők be a bányatelekkönyvbe. Ha mégis a külépületeken terhek vannak, az egyesítés előtt a két csoport hitelező megegyezése ejtendő meg a köztük helyt foglaló rangsorozat iránt; ha ez nem sikerül, a tulajdonos a külépítmények bíróilag megállapított becsértékét létébe helyezheti, mi által jelzálogok eslesnek. Amíg az egyesítése az ily külépületeknek valamely bányaművel tart, addig minden jogváltozás és terhelés csak az egységes bányatelekkönyvben vezethető be; ha azonban a külépítmények önállóságukat visszanyerik, mert a bányamű üzlete megszűnik, akkor a rendes telekkönyvbe viendők ezek át az összes megterhelésekkel együtt.

A bánya tartozékául szolgálnak a bányamű üzemeltetésére rendelt állatok, gépek, szerszámok, anyagszerek, hutatermékek és egyéb készletek, amíg eladható állapotba nem helyeztetnek. A bánya eme tartozékaira külön végrehajtás nem intézhető, miért ezek ingatlanok tekintendők.

Ha a bányatelek birtokátruházás folytán gazdát cserél, erről a bányakapitányság és ezáltal a politikai hatóság is értesítendő 14 nap alatt, hogy a birtokváltozás követelte hivatalos teendőjét teljesíthesse; minő a nyilvántartási könyvek kiigazítása, vagy annak vizsgálása, hogy az új birtokos ellen nincs-e törvényes akadály a birtoklásra nézve?

Ha valaki bányaadományt nyert, ez neki nemcsak a felkért ásványok kiaknázására nyújt jogot, hanem mindazon szabad ásványokra is, melyek az ő vájna- vagy külmértékében előfordulnak.

Ha azonban a bányamívelés közben a föld tulajdonához tartozó nem szabad ásványra akad a birtokos, ezt csak annyiban szabad neki kárpótlás nélkül elsajátítani, amennyiben azokra a bánya- és hutüzlete szempontjából szüksége van. A többit tartozik a földtulajdonos rendelkezésére bocsájtani, a művelési és szállítási költségek megtérítése ellenében. Ha a földbirtokos a megkinálás után négy hét alatt nem nyilatkozik, eme javak is a bányabirtokost illetik. Ha a földbirtokos igényt tart a tulajdonához tartozó ásványokra, azok feldolgozása is a hely színén mehet végbe, ha ez a bányaüzemet nem akadályozza. A földtulajdonos a számára fentartott ásványt vagy maga aknázhatja ki, pl. porcellánföldet, mikor a vájna és szállító eszközök használatáért alkúszerű díjat kell fizetni, vagy pedig a bányatulajdonos végzi a munkát, mikor az an úgy a nyereség mint a kiszállítás költségét is köteles a bányatulajdonosnak megtéríteni. Meg nem egyezés esetén a bánya- és a politikai hatóság együttesen határoz.

Azon vizek tekintetében, melyek a bányában fakadva, kifolynak, mindaddig míg valamely más közvízzel nem egyesülnek, a bányavállalkozónak a törvény előjogot ad eme vizek bánya- és hutüzlet körében való felhasználására. Ha ily vájnavizet más akarja felhasználni, a bányahatóság útján a bányavállalkozót felszólítja, hogy záros határidő alatt nyilatkozzék, szándékszik-e azt öt év alatt bányüzletében értékesíteni? Ha válasz nem érkezik, vagy ha öt év alatt a bányabirtokos az előjogával nem él, akkor a bányahatóság a vizet bármely más célra adományozhatja.

Ha a bányabirtokos a vájnavíz lefolyásaért a földbirtokosnak, akinek telkén e víz átfolyik, valami kárpótlásra, akár évi járadék, akár átalányösszeg fizetésére van kötelezve, úgy jogában áll neki eme

tartozást arra átutalni, illetve avval megfizettetni, aki eme víznek használatára engedélyt nyert. A bányavíz tartósságáért a bányabirtokos nem felelős.

A bányaadomány feljogosítja a birtokost még a következőkre is: a) ásványtelepek további feltárására és saját telkén belül tárnák, aknák és vájnak nyitására; b) ásványok nyerése, kiszállítása, felkészítése és hasznosítására, valamint lég- és vízvezetés czéljából bármennemű készülékek, gépek és műhelyek felállítására; ez utóbbiak közé tartoznak az ércztörő malmok és törőművek, zuzdák, felezőművek, olvasztó kemenczék, higanyzó művek, foncsormalmok, érczpörkölők, koaks-kemenczék, kivonó- vagy lugszóművek, jegesztőművek, bányaszerszámokat készítő kovácműhelyek; c) műépítményeinek üzletben tartása végett tavakat, vizgátakat (vízfogókat) és vízvezetékeket berendezni; d) emberek és állatok és egyéb szükségletek ki- és beszállítása végett utakat, ösvényeket, hidakat, vaspályákat felállítani, hogy a termékek és egyéb szükségletek szállítása olcsón történhessék, valamint górcztereket berendezni, hogy a kitakarított (üres) ásvány lezuhanhasson; e) emberek, bányagépek, eszközök és termékek őtalmára épületek emelésére az építészeti szabályok megtartása mellett; f) saját bányászati szükségleteire megkivántató szerszámoknak előállítására saját munkásai által; g) végül élelmiszerekkel saját munkásszemélyzetét ellátni — de mégis iparszerű nyereség nélkül.

Ha eme kérdések iránt vita támad, az illetékes bánya-, politikai- vagy iparhatóság együtte en fog határozni.

A bányavasutak és sodronykötélpályák létesítése és előfeltételeiről a keresk. min. 53239/890. számú rendelete intézkedik, mely a b.-t. 133 §-ának helyébe lép.

VI. FEJEZET.

A közös bányaművelésről és a bányatársulatokról különösen.

(B.-t. 134—169 §§-ai.)

Ma a nagy tőkék associatiójának korában élünk. Mindenféle óriás tőkék alakulnak, melyek egyes vállalatok szolgálatába állva, nagy gazdasági eredményeket mutatnak föl. Ez a részvénytársaság, mely a bányavállalat terén is érvényesül, de szabályozása a ker. törvényben van. A b.-t. csak két alakulásról szól jelen fejezetben, a közös bányatulajdonról és a bányatársulatról, mely a törvény legjelentősb parthieját képezi.

Bányatulajdon közössége akkor létesül, ha több természetes vagy jogi személy nyer bányaadományt, vagy többen szereznek meg már adományozott bányatelket, de mégis avval a megszorítással, hogy az egésznek tizenhatodrészén felül nem terjedhet a bányafelosztás. Eme határokon belül lehet a tulajdonközösség egyenlő vagy egyenlőtlen. Ha az arány nincs sem az adománylevélben, sem a szerződésben megállapítva, akkor a tulajdonjog a bányatársak közt egyenlőnek tekintendő. A bányaközösségre nézve a felek közt vagy a köztörvényi vagy az írásbeli szerződés irányadó. Az ily telekkönyvezett bányatulajdon az egyes társak részéről önállóan átruházható és elterhelhető. Ha mégis a részbirtokosok a bányaművelés üzlete iránt egymás közt társasági szerződést akarnak kötni, ezt jóváhagyás végett a bányahatóság elé kell terjeszteni. Az ok, miért nem szabad tizenhatod

részen túl tulajdonrészeknek alakulni az, hogy a telekkönyvi tulajdonjog és az elterhelése az egyes részeknek nehezen volna áttekinthető és igen nagy complicáltsággal járna. Igy szabad ugyan a részeknek $\frac{1}{16}$ résznél kisebbnek is lenni, hatósági jóváhagyás mellett, csak az nincs megengedve, hogy 16-nál több személy legyen telekkönyvi tulajdonosként bejegyezve.

Bányatársulat alakul, ha a bányatelep tizenhatodnál kisebb részekre oszlik, amennyiben a bányahatóság az engedélyt a tulajdonközösségre nem adta meg. Az ily társulat-alakulást a bányahatóságnak be kell jelenteni, a bányakönyvben való följegyzés végett, mely a róla szóló és jóváhagyott okirattal együtt bárki által megtekinthető, úgy mint a kereskedelmi cégjegyzés. Ily esetben a bányatulajdonjog telekkönyvileg a társulat nevére lesz bejegyezve.

A bányatársulat oly bányaművelésre alakult vállalat, melyben az egyes résztvevő köteles az üzlet folytatására szükséges pótfizetéseket ugyan teljesíteni, de felelőssége úgy mint a részvénytársaságnál, nem terjed a bányarészvény értékén túl és a társulat kötelezettségeiért is csak eme értékig szavatol. A bányarészvény (kux) százhuszonnyolcznál nagyobb számra nem emelhető, azonban egy részvényt újból lehet százig terjedő részletekre felosztani. A bányarészvényes a bányaüzem jövedelmének arányos felosztására nyer jogot, részvényét, mely ingó dolog jellegével bír, eladhatja, elzálogosíthatja, le is mondhat róla, de arra nincs igénye, hogy a társulati vagyon alaptőkéjének felosztását, vagy a társulati vagyon eladását követelhesse.

A bányarészvény mint értékpapír névre szól. A bányarészvényesekről a bányahatóság törzskönyvet vezet; ha egy részvény másra ruháztatik, ez a hatóságnál a nyilvántartás céljából bejelentendő; amikor

az átruházás igazolásaként a bányarészvény bemutatandó. Amíg az új bányarészvényes a részvénykönyvbe magát be nem jegyeztette, a bányatársulat jogaiban nem részesül; ellenben az új bányarészvényes felelős az átvétel előtti időből a részvényére eső járulványokért illetve pótfizetésekért (Zubusse.)

A bányatársulat szervezetére nézve a b.-t. a kereskedelmi törvénynek a részvénytársulatokról szóló fejezetében foglalt intézkedéseihez alkalmazkodik. Így mindenek előtt a bányatársulat jogi képvisellete kifelé állapítandó meg mint jogi személyé. E végből előírja a törvény, hogy a részvényesek tartoznak igazgatóságot és elöljárót választani, ezt és a társulat címét (cézégét) a bányahatóságnak bejelenteni, mely ezt a cézégkönyvbe bevezeti, és annak megtekintését bárkinek lehetővé teszi esetleg az ott fekvő okmányokról másolatokat ad ki. A társulat által elvállalt kötelezettségek csak az igazgatóság és az elnök útján történhetnek. Hogy mily ügykörre nyer az elöljáróság felhatalmazást, azt a szolgálati szerződésből lehet elbirálni, miért ezt is a bányakapitánysághoz kell eljuttatni.

A szolgálati szerződésnek a következő adatokat kell feltüntetnie: 1. az igazgatónak a bányamű üzemére vonatkozó ügykörét; 2. az alája rendelt hivatalnokok, felügyelők és munkások felvételére és elbocsájtására, valamint a fizetések és bérek megszabására kiterjedő jogát; 3. a szolgálati viszony megállapítása körüli jogát, miben foglaltatik a számadások megvizsgálása is; 4. azt a meghatalmazást, hogy ingó, ingatlan dolgokat vehet, eladhat, árt szabhat, kölcsönt vehet, visszafizethet, váltót bocsájthat ki; 5. az, hogy új bányajogosítványokat szerezhethet, vagy a társulat birtokában levőket elhagyhatja; 7. a társulat képviselétére nézve ő van jogosítva. Ha az igazgatóság hatásköre valamely irányban utóbb korlátozást szenved

harmadik személyekkel szemben, vagy egyes jogosítványra külön személy kap megbízást, rögtön be kell jelenteni a hatóságnak a korlátozó okmány bemutatásával, mert a társulattal üzleti összeköttetésekben álló felek csak a társulat cégjéből tudhatják meg, mily terjedelmű a meghatalmazás.

Minden bányarészvényes tartozik lakóhelyét, ha az az illetékes bányahatóság területén van, bejelenteni; ha pedig nem itt lakik, akkor meghatalmazottról gondoskodni. Az igazgatóság úgy, mint a bányahatóság ily uton fogja az érdekelt felekkel szükséges értesítéseket közölni, valamint a felmerülő pótfizetések teljesítését szorgalmazni. Ha a részvényes lakhelye nincs bejelentve vagy meghatalmazottjáé, akkor a felhívások a hivatalos közlőny útján történnek.

A bányatársulat minden három évben köteles bányatársulati közgyűlést tartani, az igazgatóság székhelyén vagy más alkalmas helyen. A részvényesek egy harmadának kívánatára, vagy ha az igazgató, esetleg a hatóság azt fontos okokból szükségesnek tartja, rendkívüli közgyűlés is egybehívandó. A bányahatóságnak jogában áll ily gyűlésre biztost küldeni, aki őt a gyűlés határozatairól tájékoztatja. A közgyűlés a bányatársulat legfőbb személyesítője és akarátának kifejezője.

Az igazgató kitűzi a közgyűlés helyét és időpontját, és szétküldi a meghívókat, még pedig azoknak, kik lakásukat bejelentették vagy meghatalmazottat jelöltek személyükre szólóan, a többi részvényest pedig hírlapi úton értesíti. Az egybehívástól a közgyűlésig négy heti időköznek kell lenni. A meghívóba a főtárgyak kiteendők. A közgyűlés maga választja elnökét; amíg ez nem történik, a legtöbb részvényessel bíró illeti meg a közgyűlés vezetése; ha egyenlő számnú részvényesek volnának, akkor a korra idősb az elnök. A közgyűlés tárgyai: az igazgató üzleti

jelentése a számadás betérjesztése, mérleg a múlt évekről és egyéb fontos ügyei a társulatnak.

A szavazásra minden bányarészvényes jogosult, és pedig kiki úgy személyesen, mint meghatalmazott által gyakorolhatja szavazati jogát. A gyűlés határozataihoz általános szótöbbség elégséges, azonban a szavazatok a bányarészek arányaihoz igazodnak. Még a legkisebb bányarészlet is bír szavazási joggal. Ha a szavazatok egyenlők, az elnök votuma dönt.

Ha mégis az alapszabályok megváltoztatása, vagy a társulat ingatlan vagyonának eladása forog szóban, a határozat érvényéhez a jelenlevő szavazók háromnegyed részének hozzájárulása szükséges, a bányarészvények aránya szerint véve a szavazatokat. A bányatársulat föloszlása vagy az alapvagyon eladása iránti határozathoz a bányatársulat minden részvényesének vagy legalább három negyedének hozzájárulása szükséges, sőt az utóbbi esetben még a bányahatóság jóváhagyása is.

Bérbeadások csak közgyűlési határozattal történhetnek. (Id. szab. 21. §.)

A közgyűlésről jegyzőkönyv vezetendő; erre alkalmas egyént az igazgatóság elnöke jelöl ki. A jegyzőkönyvet minden jelenlevő bányatárs vagy meghatalmazott aláírja.

Ha a bányatársulati közgyűlés az előadott számadásban mutatkozó hiány fedezésére pótfizetést (Zubusse) rendel el, az igazgató kötelessége a pótfizetést a bányarészvényekre számszerűen megállapítani. Ezt a pótfizetést záros határidő alatt kell a társulat pénztárába beszolgáltatni. Akik ezt nem teszik, azokat az igazgató kérelmére a bányabíróság szólítja fel, egyénenként, hogy 14 nap alatt a pótfizetésnek eleget tegyenek; akiknek pedig ez a birói felhívás személyesen nem készbesíthető, mert lakóhelyük a hatóság-nál bejelentve nincs — hírlapi úton szólítandók fel

e befizetésre. Az igazgató köteles a végből a bíróság előtt a pótfizetést elrendelő jegyzőkönyvnek hitelesített kivonatát a bíróságnak bemutatni, valamint a bányahatóság abbeli bizonyítványát is, hogy a pótfizetésre felhivottak mint bányatársak be vannak jegyezve.

Ha a bírósági felhívás eredménytelenül mult el, az igazgató a késedelmes adós ellen a bányarészvénynek végrehajtás útján való elárvereztetését tartozik kérni. Ez ellen lehet kifogásokat beadni, de felfolyamodni nem.

Ha az adós a követelés valódisága ellen tett kifogásait beigazolja, vagy a pótfizetést és a már keletkezett költséget bírói kézhez leteszi, akkor az árverés szünetel és az ügy elbirálása a rendes eljárásra utasítandó.

Az árverésig ugy a késedelmes adós, mint bármelyik bányarészvényes a kivetett pótfizetést és a felmerült költséget lefizetheti, mi az árverés megszűntét vonja maga után. Az árverés a polgári perrend szabályai szerint történik, de a kikiáltási árnak nem szabad a tartozásban levő pótfizetésen és a költségen alól lenni. A kikiáltási áron alóli ígéret nem fogadható el, és ha ezt meghaladó ígéret nem tétetett, akkor az elárverezendő bányarészvényt a többi bányatársak kötelesek átvenni és a pótfizetéseket utána teljesíteni. Ha mégis a kikiáltási árt meghaladó ígéret történt, az árnak készpénzben való lefizetése után a részvény a vevőnek átadandó és erről a bányahatóság értesítendő avégből, hogy a vevőt a bányakönyvbe bevezesse. (Az árverésen befolyt vételárból első sorban a pótfizetés, aztán a végrehajtási költségek nyernek kielégítést, a fölösleg pedig a végrehajtást szenvedettnek jár.) Ha a bányatársulat köteles a részvényt átvenni, ez a bányatársulat tagjaira arányosan átírandó, mi végből a bányahatóságot értesíteni kell. Az ily bányarészvényre eső pótfizetéseket az igazgatóság az

átvevő tagok terhére tartozik kivetni és behajtani. A költségekért a végrehajtást szenvedett bányarésztvényes egyéb vagyonával és szavatol.

A végrehajtás alatt álló bányarésztvényes az árverésig le is mondhat bányarésztvényéről, mit akár az igazgatónak akár a bányahatóságnak jelenthet be írásban, melyhez a bányarésztvény is melléklendő. Ily esetben a lemondó fél résztvénye a bányatársakra száll át, a pótfizetéseket is nekik kell ennek ellenében viselni.

Ha az árverés alá eső bányarésztvény jelzáloggal van terhelve, az árverésről a jelzálogos hitelezőt értesíteni kell, hogy érdekének megóvása végett az árverésen megjelenhessen, és esetleg mint legtöbbet ígérő az elterhelt bányarésztvényt megvehesse. Az ily jelzáloggal terhelt résztvény vételárából mindenképp előt a pótfizetés és a költségek fedeztetnek, a maradék pedig a jelzálogos hitelezőnek utalványozandó ki. Ha nem akad árverező, a bányarésztvény a pótfizetések fejében a bányatársakra száll, de mégis tehermentesen.

Ha a jelzáloggal terhelt bányarésztvényes az árverésig lemondást jelent be, úgy a gazdátlan résztvény a rajta levő teherrel és pótfizetési kötelezettséggel együtt a bányatársak arányos tulajdonába megy át, de ha a terhet nem hajlandók viselni, szabadságukban áll a résztvényt bírói úton árverés alá bocsájtani, mi által szabadulhatnak a jelzálog terhétől, akár akad ígérő a kikiáltási áron felől, akár nem.

VII. FEJEZET.

A bányák munkában tartásáról és bányaművelési haladékokról.

(B.-t. 150—189. §§-ai.)

A midőn a törvény a föld mélyében fekvő ásványokat a föld tulajdonosától elvonja és szabad ásványnyá nyilvánítja, hogy azok kiaknázása akadályoktól mentesen történhessék, ez egyidejűleg a bányatulajdonosokra nézve azt a kötelességet is involválja magában, hogy ők a bányáikban rejlő javakat valósággal ki is aknázzák és a közszükségletnek rendelkezésére bocsássák. Eme felfogásnak kíván ez a fejezet érvényt szerezni, midőn részletesen megállapítja a bányaművek üzemben tartását és intézkedik a nyerhető üzemhalasztásokról.

Ugy a szabad kutató, mint az adománynyal ellátott bányatulajdonos köteles azt munkában tartani, mihez szükséges: a) hogy úgy a személyekre, mint a tulajdonra beállható veszély ellen a lehetőségig biztosítási intézkedések történjenek és b) hogy a bánya folytonosan üzemben tartassék.

Az a) pont követelményeihez tartozik: 1-ször a külvájások biztos bekerítése, hogy ember és állatban kár ne essék; 2-szor a beomlások ellen való védekezés; 3-szor tíz ölnél (18 m.) mélyebb járóknak kipadolása és a járások (létrák, lépcsők) jó karban tartása, a járművek és járgépek naponkinti megvizsgálása; 4-szer oly szerszámok mellőzése, melyeknek alkalmazása veszélyt okozhat a munkásokra; 5-ször gyulékony vájnáknál tűzbiztosító és oltóintézkedések alkalma-

zása; 6-szor légvezetékekről való czélszerű gondoskodás; 7-szer végül védőlámpák használata ott, hol durranó lég van a bányákban (szénbányák). Aki eme közbiztonsági szabályok ellen vét, legyen az akár a tulajdonos, akár tisztviselő vagy más megbízott, a büntető törvény torló intézkedése alá esik.

A bányahatóságnak is kötelessége, amint valamely irányban mulasztásról nyer tudomást, annak megszüntetése iránt a szükséges intézkedést megtenni, szakértőket meghallgatni, a tulajdonost záros határidő alatt a hiány orvoslására felhívni, vagy ha a halasztás veszélylyel jár, a tulajdonos költségére a szükséges teendőket rögtön elrendelni.

A bánya munkában vagy üzemben tartásához megkívánja a törvény, hogy a bányamegyében dívó munkanapból legalább 8 óra a bányaműveletre fordítottassék, még pedig annyi munkással, a mennyit a hely minősége és az üzlet célja megkíván. Az adományozott vájnamértékben megköveteli azt, hogy legalább a fővájna mindig járható állapotban tartassék, a vájás pedig teljesen és oly módon történjék, hogy további feltárás ne gátoltassék vagy nehezítessék; különösen tiltja a törvény, hogy a föntartott, illetve szabadásványok előfordulása szándékosan ismeretlené tétessék vagy elrejtessék.

Ha valamely vájás helyi akadályok miatt nem állhat üzemben, hanem segédvájásra szorul, ugy eme segédvájás üzemben tartása elegendő, ha ez kellő számú munkással van ellátva. Különösen a szabad kutatáshoz tartozó segédvájások nem lehetnek a kutatási jegytől 224 ölnél távolabb és a segédvájások ezen jegy felé ásandók. Az ily segédvájásokat mégis szabadkutatási jog nem illeti.

Ott, a hol külmértékek léteznek, a bányahatóság kötelessége a felek meghallgatása mellett, a helyi viszonyok tekintetbevételével meghatározni, hogy

1-ször mikor a külmértékek munkájának minden évben megkezdődni és meddig kell tartania; 2-szor mily legcsekélyebb üzleti munka szükséges a bányamívelés üzemben tartásához. Ez a határozat közhírré is teendő az előljáráóság jóváhagyása után.

Hogy a bányahatóság az üzemben tartásról kellő tájékozást nyerhessen, előírja a törvény, hogy ugy a szabadkutató, mint a vájnabirtokos, vagy a külvájás tulajdonosa, az üzlet eredményéről és a végrehajtott feltárásokról félévenként kimutatást küldjön be, még pedig a félév letelte után két hét alatt, melyet meg lehet újabb két héttel hosszabbítani. Kiterjed ez a vájásnak minden fajára, tehát a fúró vájásra is.

Ha a bányahatóság a kimutatott munkaeredményt elégtelennek vagy nem hiteltérdemlőnek találja, vagy ha az üzem szüneteléséről más jogos kutatók panasza útján értesül, avagy a földtulajdonos tesz jelentést, hogy telkét czéltalanul korlátozza a bányajogosult — akkor a hatóság köteles nyomozást elrendelni a valóság kiderítése végett, esetleg szakértőket meghallgatni, és aztán a minimális munkát megszabni, melyet a turzó félévenként végezni köteles.

Ha a szabadkutató a megszabott munkát nem teljesíti, anélkül, hogy mulasztását valamely akadály fenforgásával igazolná, úgy a következő félévre büntetés kiszabása mellett meg kell neki parancsolni, hogy a kiszabott munkát havonként mutassa ki.

Ha akár a szabadkutató, akár a vájnabirtokos a jogosítványtól elesik, vagy arról lemond, és a jog szabad rendelkezés alá esvén, ezt más jogosított kutató birtokba veszi, a bányahatóság a vett értesítés után köteles a birtokbavevő ellenében a viszonyokhoz mért félévi munkaeredményt kiszabni.

A bányabirtokos a közbejött munkaszünet iránt haladékot, halasztást is nyerhet, ha kimutatja, hogy az üzembentartás, külső vagy belső és el nem hárít-

ható akadályok miatt kényteleu szünetelni, ilyen a beomlás, vízbeömlés, léghiány; ez a haladék mégis egy évnél tovább nem terjedhet. Ezen időn túl csak ugy engedélyezhető haladék, ha a viszonyok gondos vizsgálásából kiderül, hogy az akadályok az egy éven belül elháríthatók nem voltak.

Oly események, melyek valamely bánya üzemben tartását hosszabb időre lehetetlenné teszik, haladék hatályával birnak, de ez a körülmény a hatóságnak 8 nap alatt bejelentendő, mire ez helyszini nyomozást eszközöl, hogy az előadás és akadály valóságáról meggyőződjék. A bányatulajdonosnak mégis meg kell hagyni, hogy a bányamivelés újra felvétele érdekében tett intézkedéseiről időről időre jelentést tegyen. Kutató vájásokra szünetelési engedély adásának nincs helye.

A haladékn्यूjtás fenti szabályai a külmértékeken űzött bányamivelésre is alkalmazást nyernek, valamint akkor is, ha az üzembentartást helyi viszonyok teszik lehetetlenné.

A törvény kötelességévé teszi a birtokosnak, hogy amint a vájnából kiágazó mellékvájások a száz ölet (190 m.) meghaladják, tartozik bányamérnöki térképet készíteni, abba a vájásokat akkép feljegyezni, hogy a vájnának 50 ölnél nagyobb kiterjedése a térképen látható legyen. Ilyen térképet, ha készítése igen költséges volna — a hatósági mérnök is elkészítheti. Ezt a térképet a hatóság megtekintheti, lerajzoltathatja, hogy a bányamegye térképét kiigazíthassa.

A bányahatóság statisztikai adatokat is követelhet a bányabirtokosoktól, még pedig a nyers ásványokról, az ezekből készített termékekről, az elhasznált tüzelőanyagokról, a termék értékéről, a munkások számáról és egyéb üzleti viszonyokról.

A bányavállalkozó felelős a bányauzeménél a bányatörvények pontos betartásáért. Ez a felelősség

a haszonbérlore és a bányakönybe bevezetett bányatársokra is kiterjed.

Az a bányavállalkozó, ki nem lakik a bányahatóság területén, köteles oly alkalmas meghatalmazottat kijelölni, kinek itt rendes lakóhelye van; ez lehet az igazgató is. Ez a szabály oly bányatársulatra is érvényes, melynek igazgatója a hatósági területen kívül lakik. A meghatalmazottnak csak oly egyén válik be, aki a törvényszabta kötelességeknek meg tud felelni. (41313/83. sz. r.)

Ha a bányabirtokos meghal, csőd alá kerül, vagy godnokság alá jut, a bíróság köteles erről a bányahatóságot értesíteni és kirendelt gondnok személyét bejelenteni.

VIII. FEJEZET.

A bányavállalkozóknak egymásközi viszonyairól.

(B.-t. 190—199. §§-ai.)

A jelen fejezet a bányaszolgalmakról intézkedik. A bányászati javak nyeresének érdekében nemcsak a föld tulajdona esik korlátozás alá, hogy a föld mélyében található értékek akadálytalanul kiaknázhatók legyenek, hanem maga a bányatulajdon is, hogy azok a nehézségek, melyek az ásványok felszínre hozásának útjában állanak, lehetőleg elháríttassanak és ez által a bányászati üzem jövedelmezővé váljék. Amidőn e végből a törvény bányászati szolgalmakat (servitutes legales) statuál, nem teszi ezt ingyen, hanem kellő kárpótlás nyújtása mellett, mi a méltányosságnak megfelel, és mégis nagy hasznára van a bányauzemnek, mert sok esetben ily törvényes szolgalom engedélyezése nélkül egyes vájások nem is volnának üzemben tarthatók.

Az első, ami szorosan nem is szolgalom, a kölcsönös segélynyújtás kötelessége oly esetben, ha valamely szomszédos bányát baleset éri. Ilyenkor tartozik minden bányavállalkozó összes rendelkezésére álló munkásával segítséget nyújtani, mérsékelt kárpótlás mellett, amennyiben azt saját bányájának veszélytetése nélkül teheti.

Minden bányavállalkozó köteles továbbá kellő fizetés fejében — hacsak saját bányauzemét ez nem akadályozza vagy veszélyezteti, megengedni, hogy: a) a szomszédos bányajogosultak az ő tárnáit, aknáit, ki-

szállító, légvezető vagy vízemelő gépeit, vasútját használhassák; b) segédvájásokat létesíthessenek az ő telkén, mi által a bányamivelés előnyösebben lesz üzhető, vagy azt, hogy már létező segédvájásokkal az összeköttetést az ő telkén keresztül vezethessék.

Az ily átvájás által nyert szabadásvány azonban a bányatelek tulajdonosát illetik, a kiszállítási költség megtérítése mellett.

A segéd-vájás tulajdonosának mégis nem szabad idegen bányatelken engedélyezett tervtől eltérően szárny- vagy oldalvájásokat csinálni oly célból, hogy evvel más vájának segély nyujtassék — ha ez azt nem kéri. Ha azonban ily oldalvájást az illető segélyre szoruló kéri, ugy a vele járó költséget is tartozik viselni. Ha mégis a segéd-vájás birtokosa nem hajlandó a segély-nyujtás céljából ily oldalvájásra, a segélyre szoruló azt saját költségén létesítheti.

Ha ily bányaszolgalmak iránt egyezség a felek közt létre jön, az a bányahatóság elé terjesztendő, amely azt ugy az ellenszolgáltatás mérete, mint szükséges volta tekintetében felülvizsgálja, és helybenhagyás után a bányakönyvbe való bejegyzés végett a bányabírósághoz átteszi.

Ha pedig a felek nem bírnak megegyezni, akkor a bányahatóság megállapítja a szolgalomra való szorultságot, ennek terjedelmét és a kárpótlás összegét, esetleg szakértők meghallgatása mellett, mi nem zárja ki a jogújtára való lépést.

A tárnák, aknák, szállító, légvezető vagy vízemelő gépek közös használatáért a szolgálommal terhelt mű birtokosa igényelheti, hogy a szolgálomra jogosult az üzleti és fentartási költségekhez aránylag hozzájáruljon, mely összeg mégis nem lehet több, mint az uralkodó telek megkimélt üzleti költségeinek tíz százaléka.

A bányatermékek és egyéb szükségleteknek idegen bányavaspályán, csatornán vagy más szállítóeszközön

való szállítását a szolgálommal terhelt telek tulajdonosa magának fentarthatja, miért neki kárpótlás jár, mely a saját szállítási költségeinek ötven százalékát meg nem haladhatja. A bányabérlő a tulajdonos meghatalmazása nélkül szolgálomkérésre nincs jogosítvs.

Ha a bányaszolgalom gyakorlása közben kár esik, az uralkodótelek tulajdonosa felelős; ugy a saját, mint alkalmazottjai hibáiért.

A bányaszolgalom hatósági helybenhagyása esetén, a szolgálom ugy a szolgáló, mint uralgó bányatulajdonjelzálogos hitelezői ellen is hatályos, ami azt jelenti, hogy ezeket a szolgálom megelőzi.

Ha a bányabirtokosok vájnáikkal összetalálkoznak (áttörés), kötelesek tüstént bányamérnök közbejöttével megállapíttatni, hogy hol van a határvonala az egyes vájnabirtoknak és azt tartós módon meg kell jelölni.

Egyenetlenség esetében a bányahatóság küld ki bányamérnököt, ha erre valamelyik fél felhívja, aki a határvonalat kitűzi és megjelöli, miről a felek értesítendőek. Ennek megtörténtéig a felek kötelesek a vájást abban hagyni. Ily áttöréseknél, ha ezek erőszakosan történnek (beomlás) elévülésre hivatkozni nem lehet.

IX. FEJEZET.

A bányabirtokosoknak hivatalnokaik és munkásaikhoz való viszonyáról.

(B.-t. 200—209. §§-ai.)

A bányászat körében elfoglalt egyének viszonya a munkaadókkal szemben már régtől fogva rendezést nyert az előbbi bányaszabályokban. Míg ezelőtt a viszony megállapítása túlnyomóan törvényes intézkedéssel történt, most az új bánya-törvény a szerződés szabadságának elvét alkalmazza, mi nem zárja ki, hogy ott, hol szerződés nincs, a törvény normatívuma foglaljon helyet. E téren a bánya-törvény szabadelvű intézkedései a mai kor munkásmozgalmaival szemben és ellensúlyozására bizonyos korlátozásnak estek alá újabb törvények, kivált rendőri intézkedések alapján. Ilyenek a vasárnapi munkaszünetről szóló 1891. évi 13. t.-cz. és az 1893. évi 18. t.-cz. rendelkezései, a munkások baleset elleni védelméről, melyek mégis nem nyernék feltétlen alkalmazást a bányászattal foglalkozók viszonyaira.

A b.-t. előírja, hogy a felügyelő és munkásszemélyzet szolgálati viszonyáról rendtartás, normativum alkotandó, melyet a bányahatóság felülvizsgál, és jóváhagyás után kellően közhírré tesz, valamint a dolgozó helyeken való kifüggesztés iránt is intézkedik.

Eme rendtartásnak a következőket kell tartalmaznia: 1. a munkások és felügyelők különböző kategóriáit és teendőit felsorolni, azt, hogy nők és gyermekek mily munkára válnak be a helyi viszonyok szerint, tekintettel a testi erő és fejlődésre és az

iskolai kötelezettség teljesítésének lehetőségére; 2. a munkás és felügyelő közti viszony tüzetesb megállapítását; 3. a munka idejét és tartalmát (éjjeli, nappali munka); 4. a szolgálatban és azon kívül való magaviseletet; 5. a bérviszonyokat; 6. betegség vagy balesetben való ellátást; 7. a rendtartás áthágására kirovandó büntetéseket (bérlevonás); 8. a szolgálati viszony rögtöni megszűnésének eseteit.

Ha a szolgálati rendtartás máskép nem intézkedik, a felügyelők három hónapi, a munkások tizennégy napi felmondás után léphetnek ki vagy bocsátathatnak el a szolgálatból.

Rögtön elbocsájtható a hivatalnok, felügyelő vagy munkás, ha diffamáló büntett, vétség vagy kihágás miatt elítéltettek vagy uruk személye, becsülete vagy vagyona ellen a büntető törvénybe ütköző magatartás miatt elmarasztaltattak, noha a szolgálati szerződés vagy rendtartás máskép vagy sehoggy sem intézkedik.

Hasonlókép megelőző felmondás nélkül rögtön elbocsájtható az, aki a köteles hűséget megszegi, előjárója iránt nem engedelmes, szolgálatával össze nem férő melléküzletet folytat, vagy aki a szolgálatban szerzett ismereteit és tapasztalatait gazdájának érdeke ellen értékesíti, üzleti titkokat elárul.

A munkások összebeszélései (strike), melyek által munkaszünet utján magasabb bért akarnak kicsikarni, vagy kedvezőbb feltételeket, a büntető törvény szabványai alá esnek. (L. az 1878. évi 5. és 1879. évi 40. t.-cz. idevágó szakaszait.)

Viszont a felügyelő és munkás is rögtön és felmondás nélkül kiléphet lealacsonyító bánásmód, a kikötött ápolás megtagadása, a bérnek kiszabott időben ki nem fizetése és a szerződés más lényeges megsértése miatt. Itt elég a kilépés bejelentése. A felügyelő- vagy munkásnak kilépésekor bucsúlevél (elbocsájtási bizonyítvány) adandó, melybe bejegyzendő a munkás-

osztály, ahová az illető tartozott, azon társpénztár, melybe be van jegyezve, az idő, melyen át abba be-fizetett, végül a be- és kilépés napja. Bányafelügyelő és munkás, aki már az állam területén szolgálatban állott, ilyen elbocsájtólevél nélkül föl nem vehető.

Minden bányavállalatnál egy legénységi névkönyv vezetendő.

X. FEJEZET.

A társpénztárakról.

(B.-t. 210—214 §§.)

A bányamunka — mint közismeretű — nemcsak rendkívül terhes, mely sok betegségnek és korai elgyengülés és munkaképtelenségnek válik szülőökává, hanem nagy mértékben veszedelmes is, miből következik, hogy gyakran beáll idő előtt már a rokkantság. Ez a tapasztalat indította a bányatulajdonosokat, úgy mint a bányanépséget arra, hogy társulás útján betegség, baleset és elöregedés esetére egymásnak segítségére legyenek pénz alapok létesítése által. Így alakultak már századok előtt a társládák, mint a modern szövetkezésnek őspanya. A bányatörvény ez intézményt imperative rendeli el és tüzetesen szabályozza. Mintegy kiegészítését alkotja ennek az 1891. évi 14. t.-cikk az ipari és gyári alkalmazottak betegség esetén való segélyezéséről, mely 2. §-ának b) pontjában eme rendelkezéseket a bányákban és kohókban vagy bányatermékeket feldolgozó egyéb művekben elfoglalt munkásokra is kiterjeszti. A X. fejezet egyenest a társládákról szól. Hasonló humánus tendentia nyilatkozik meg az 1900. évi 16. t.-cikkben a gazdasági munkás- és cseléd-segélypénztárokról.

Elrendeli a b. t., hogy a segélyre szorult bányamunkások, ezek özvegyei és árvái gyámoltására bányapénztárakat kell alakítani, melyekbe minden felügyelő és munkás köteles beállani és az alapszabályokban megállapított járulékot beszolgáltatni. A bányabirtokosnak meghagyja a törvény, hogy tartozik ily

pénztárt bányavállalatánál felállítani, vagy pedig oda hatni, hogy a bányahatóság jóváhagyása mellett munkásai más bányabirtokos társládáival egyesüljenek.

Eme bányapénztárak szervezése céljából a bányatulajdonos vagy az igazgatója és a bányamunkásokból alakult bányalegénység választmányja által alapszabályok alkotandók, melyekre a bányahatóság jóváhagyását kell kikérni. A már létező társládákat a bányahatóság megtekintheti és rajtuk módosításokat hozhat javaslatba.

Az alapszabályoknak a következőkről kell intézkedést tartalmazniok: a) a társpénztári anyakönyvek szerkesztéséről, vezetéséről és a fölvétel (belépés) módozatairól; b) a hozzájárulás mennyiségéről és a befizetés módozatairól; c) arról, mily segílyt nyújthat a társpénztár; d) mik a segílyezés előfeltételei, és mily módon szűnik meg az igény a segílyre, pl. időleges kilépés által; e) a társpénztári vagyon biztosításáról és kezeléséről, számadásról és a gyümölcsöztetés módjáról; f) arról, mily befolyást gyakoroljon a munkás-személyzet a pénztárra; g) ha több társpénztár egyesül, ez mily alapon mehet végbe; h) a vagyon fölötti intézkedésről az esetre, ha a bánya megszűnik.

Addig is, míg társládák nem alakulnak, köteles a bányabirtokos a megbetegedett, valamint szerencsétlenül járt munkásainak azt a segílyt nyújtani, melyet a cseléd-törvény megszab. (1876. évi 17. t.-cz.)

A társpénztárak cégbejegyzésre nem kötelezhetők; a társpénztári segílyek foglalás alá nem esnek; tőkekamatadó a társpénztár jövedelmei után nem jár, de társládák javára eszközölt telekkönyvi bejegyzések illetékkötelesek, ellenben a kincstári társládáké nem. Illetékegyenérték sem fizetendő társládák vagyona után.

XI. FEJEZET.

A bányaadózásokról.

(B.-t. 213—219. §§-ai.)

A bányatörvénynek az adózásra vonatkozó intézkedései elavultak, illetve újabb adózási törvények által hatályukat veszítették, vagy módosulást szenvedtek.

Régi időben csak egy adó terhelte a bányászatot: a bányavám (urbura, Frohne), mely a nyers jövedelem tiz százalékból állott. A b.-t. új adónemként a mértékilletéket hozta be, mely a szabadkutatásokra is kiterjed. Ez 8 K. Azonban a szabad kutatások tekintetében ezt az adóilletéket felügyeleti illetékké változtatta az 1885. évi 14. t.-cz. és részletesen szabályozta, hogy a kutatások túltengésének elejét vegye és korlátozza. A bányamérték-illetéket az 1875. évi 27. t.-cz. egyébként föntartotta. A régi urbura-bányavám helyébe az 1875. évi 27. t.-cz. alapján a bányaadó lépett, mint jövedelmi adó, ez a tiszta jövedelem után öt százalék, a szénbányáknál hét százalék; részletes intézkedés van arra a törvényben, hogy a nyersjövedelemből mi jöhet levonásba (6. §) a tiszta jövedelem kipuhatlására. A bányászati iparra is kiterjed az 1899. évi 49. t.-cz. a hazai iparnak nyújtandó állami kedvezményekről. A bányamunkások napi és heti bére, valamint a bányamunkás-lakások, amenyiben a munkásnak ingyen adatnak, út-adómentesek.

XII. FEJEZET.

A bányahatóságokról, a bányamivelés fölötti felügyeletről és az eljárásról a bányahatóságok előtt.

(B.-t. 220—234 §§-ai.)

Magyarországon a bányaügyekben a municipális városi hatóságok jártak el. József császár alatt történt újabb, ettől eltérő szervezés, mely megmaradt a b.-t. életbe lépéséig. A b.-t. az administratív teendőket a bíróságiaktól szorosán elkülönítette, min az országbirói értekezlet ideiglenes szabványai annyiban változtattak, hogy a peres ügyek elintézését a bányakapitányság két közegére (egyik elnök másik előadói szereppel) és egy szakértő bányaelnökre bizta; ez helyettesíti a régi bányakerületi törvényszéket. Ugyancsak az ideigl. szabályzat bányaügyekben a közönséges törvénytől eltérő bánya-törvénykezést állapított meg, azon kijelentéssel, hogy a közönséges jog (perrendtartás) alaki szabályai a bányabíróság által is megtartandók, amennyiben a szabályzat eltérő intézkedéseket nem tartalmaz.

Ezek a szabályok csak annyiban módosultak, amennyiben újabb törvények változtattak rajtuk; azonban az id. szabályok rendezte bíróságot az új bírósági szervezés megszüntette. (1871. évi 31. t.-cz.) Ez után bányaügyekben az igazságügyminiszternek rendelete alapján nyolcz törvényszék ruháztatik fel bányabírósági hatáskörrel, de meghagyta a bányaszakértőt. Az 1891. évi 17. t.-cz. 59. § azonban ezt megint törölte. Bányabírósági hatáskörrel fel-

ruházott törvényszékek most a következők: 1. Besztercebányai, 2. Fehértemplomi. 3. Gyulafehérvári, 4. Karánsebesi, 5. Lőcsei, 6. Pestvidéki, 7. Rimaszombati és 8. Szatmári. Az egyes törvényszékek illetőségét igazságügyminiszteri rendelet állapítja meg. (1875. július 31.)

Már most lássuk, mire terjed ki a bányakapitányságok és bányabiztosságok felügyelete, mint bányahatóságé, melyről a jelen fejezet szól. Elv az, hogy a törvény által a bányavállalkozóra rótt köteleességek pontos teljesítésére ügyeljenek és ott föllépjenek, hol a bányamivelés föntartása vagy más köztekintetek megkívánják. Részletesen: a) a bányákat időszakonként megvizsgáltatni és erről jelentést adatni; b) az üzleti terveket és térképeket titoktartás mellett megtekinteni és utóbbiakat szükség esetén kijavítani; c) intézkedni, hogy a bányatörvényben előirt teendők megtartassanak; d) veszélyes események beálltakor, melyek elharapódzásától tartani lehet vagy e miatt segélynyújtásra szorulnak, helyszíni vizsgálatot meg-ejteni és rendelkezni, ha az igazgatóságé nem elégséges.

Ha a bányauzemben oly esemény fordul elő, mely személyt, vagyont, gyógyforrást veszélyeztethet, a biztonsági intézkedés a politikai hatóság meghívásával eszközöndő. Ha a késedelem mégis veszélylyel járna, az előbb értesült hatóság intézkedik megfelelően. E végből a művezetők kötelesek ily eseményekről a legközelebbi hatóságot rögtön értesíteni.

A bányahatóságot felhatalmazza a törvény, hogy ott, hol rendelkezései a bányaművelés üzeme körül nem hajtatnak végre, először intés, aztán pénzbüntetés kiszabásával szerezhessen érvényt rendeletének; sőt, ha a művezető képtelensége veszélyezteti a bányabiztonságát, a bányabirtokos veszélyére és költségére szakértő művezetőt rendelhet ki és a politikai hatósághoz fordulhat kényszer-eszközök alkalmazása végett.

Az itt vázolt felügyelet gyakorlása végett hat bányakapitányság működik nálunk, egyik-másik kerületben bányabiztosságok felállításával. A kerületek a következők: 1. a budapesti bányakapitányság; 2. Besztercebányai; 3. Nagybányai; 4. Oraviczai; 5. Szepesiglói a rosnyói és gölniczbányai bányabiztossággal; 6. Zalatnai m. k. bányakapitányság az abrudbányai biztossággal.

A kapitányságoktól az egyedüli felelősségi fórum: a m. k. pénzügyminiszterium. Mivel a kapitányságok rendszeren nagy területeken szétszórt bányaműveletre tartoznak felügyelni, újabb szervezésig a pénzügyminiszter kilátásba helyezte az állami bányák mérnökei közül segítséget nyújtani a kapitányságoknak, ahol erre nagy szükség mutatkozik. (1897. évi min. rend.)

A bányahatóságok előtt a beadványok írásban nyújtandók be, de szóbeli előadás is elfogadandó, amikor ezt jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A bányatörvényben megszabott határidők szakadatlanul folynak (*tempus continuum*), csak ha a határidő utolsó napja vasár- vagy törvényesen elismert ünnepnapra esik, végződik a közelebbi köznapon; de ez nem vonatkozik a kutatási engedély lejártának határidejére, miután itt a törvényes időtartam szigorúan megszabott.

A bányatörvényben foglalt kihágási esetek fölött ítélkezni, illetve a törvényes büntetést kiszabni, a bányakapitányságokra van ruházva. A hatóság az ügy megvizsgálása és a vádlott meghallgatása után határoz; a kiszabott büntetésről vagy a vállalkozó vagy a bejelentett meghatalmazott kap értesítést. Felelősségi lehet 30 nap múlva a kézbesítéstől számítva. Illemserő felfolyamodás új határidő kitűzése mellett visszautasítandó. Halmazott vagy cumulativ felfolyamodásnak nincs helye. A felelősségi időt fontos okokból meg lehet hosszabbítani. A felelősségnek

rendesen halasztó hatálya van, kivéve, ha veszélyek elhárítása körül tett intézkedések ellen történnek.

A bányahatóság büntető határozatainak végrehajtását a közigazgatási hatóságok eszközlik, és amennyiben ez nem birna elég kényszereszközzel, vehető igénybe rendes birói segély.

A kiszabott büntetés-pénzek a bányahatóságnál fizetendők be, aki azt azon társpénztárba szolgáltatja be, melyhez a megbüntettetnek műve tartozik. Amíg ily társpénztár nem alakul, a bányahatóság gondoskodik a pénz elhelyezéséről. A birsági pénzalapból bányászérdekű segélyek, miniszteri engedély mellett nyújthatók.

A vizsgálat költségét a marasztalt fél, a felek ügyeiben tartott tárgyalásoknak költségeit (útiköltség, napidíjak) pedig az viseli, aki a tárgyalásra okot adott; ez esetben a bányahatóság szabadságában áll, a költséget az ügyfelek közt arányosan megszabni.

XIII. FEJEZET.

A bányatörvény áthágásai esetén kiszabandó büntetésekről.

(B.-t. 235—250 §§-ai.)

A b.-t. elleni magatartást a b.-t. áthágásnak nevezi, de helyesebben ezt az 1879. évi 40 t.-cz. szerint a kihágásokról, szintén ily elnevezés alá kell foglalni, megkülömböztetésül az erdőtörvény 17. §-ában megállapított áthágásoktól. A bányászati kihágásokat a b.-t. taxative sorolja fel, vagy e fejezetben önállóan, vagy hivatkozással az előbbi intézkedésekre, melyek büntetéseit itt állapítja meg. Két büntetés van a bányászati kihágásokra, pénzbüntetés vagy a bányajogosultság elvonása.

A bányatörvény nem zárja ki, hogy az itt felsorolt kihágások mellett a közönséges büntetőjog szabályai ne alkalmaztassanak, ha eme törvény elleni magatartás a büntetőtörvény tényálladékait foglalja magában, mi azonban nem szül bűnhalmazatot mert mindenik hatóság önállóan jár el a maga hatáskörében.

A bányajogi kihágások a következők: 1. A jogosítlan bányauzlet büntetése 10—200 korona, ismétlés vagy más súlyosító körülmény esetében 400 korona. 2. Oly kutatók, kik kutatási területükön nyert ásványokról hatósági engedély nélkül rendelkeznek, az ásványok értékének megfelelő bírsággal sújtandók. Ha az érték nem határozható meg, 10—200 koronáig, ismétlés vagy súlyosító körülmény esetében 400 koronáig terjedhető bírságot lehet kiszabni. 3. Aki a bányaszerzésről nem értesíti a hatóságot 20—200 koronáig, aki

nem jelenti be meghatalmazottját (188. §.) 10—100 koronáig büntethető. 4. Aki a bányatörvényben elrendelt biztonsági intézkedéseket (171. §.) elmulasztja 20—200 koronáig, ismétlés esetén 400 koronáig, ha pedig hanyagságból nagyobb veszélyek keletkezhetnek, a bánya jogosítvány elvesztésével büntethető. 5. Ha a szabad kutató az üzlet eredményéről a jelentéstételt elmulasztja, első esetben 10—100, második határidő eltelte után 20—200 korona birsággal sujtható; további késedelemre a szabad kutatás elvonása szabható. 6. Ha a szabad kutatásnál a hatóságilag kiszabott üzleti munka elmarad, 10—200-ig, ha a hónapokra kiszabott munka is elmarad, 40—200 koronáig terjedő birság, ha pedig továbbra sem megy végbe a munka — a szabad kutatás elvesztése mondható ki. (178—179. §.) 7. Ha a vájnamértékben vagy külmértékben a munka a kiszabott munkaidőben szünetel, halasztás kinyerése nélkül, vagy nem kellő számú munkásokkal lesz csak üzemben tartva, vagy azt az eseményt, mely a munkát lehetetlenné teszi — be nem jelentik, vagy ha a megyetárna vagy segédvájásban kevesebb munkamennyiséget végeznek, a vállalkozóra 10—100 korona birság vethető ki. (174—177. és 183. §§.) Ismételt hanyagság esetén 100—200 korona lehet a birság. 8. Aki a fővájnat nem tartja jó karban, vagy a vájást tökeletlenül vagy úgy űzi, hogy a további feltárás megnehezül vagy gátolva lesz, 20—200-ig, ismétlés esetén 400 koronáig terjedhető birsággal lakol. 9. Vájnatérképek készítésének vagy a statisztikai kimutatások beküldésének elmulasztására 10—100 korona birság szabható. 10. 20—200 koronáig büntethető, aki az áttört vájáson a vájást meg nem szünteti. 11. Gyermekeknek a szolgálati rendtartással ellenkező alkalmazása 2—100 koronáig büntethető. 12. Az a birtokos, aki évnegyedenként, vagy a munkából kilépéskor nem számol el munkásával 10—100 koronáig — aki bányá-

munkást búcsulevél nélkül fogad fel, minden munkás után 10—100 koronáig büntethető. 13. Művezető vagy helyettese, aki bányaszerencsétlenségről a hatóságokat tüstént nem értesíti 20—100 koronáig büntethető. 14. Aki bányatelepén kiütött járványos vagy ragályos betegség kiütése esetén, melyet felismerhetett — 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik, 600 koronáig büntethető. (1879. évi 40 t.-cz., 99. §.)

XIV. FEJEZET.

**A bányászati jogositványok elenyésztéről
elvonásáról és a lemondásról.**

(B.-t. 251—267. §-ai.)

Ha a szabadásványok kiaknázását közérdekből a törvény a tulajdonos jogköréből elvonta, ez azt a következményt is magában foglalja, hogy a bányák gazdasági szempontból kellő művelés alatt álljanak. Ezt megkövetelte már a régi bányajog is, de túlnyomóan fiskális érdekből; ma a törvény ily irányú rendelkezésének a közérdek képezi hátterét. A törvény csak a szabad kutatás és a bányamértékek elvonásáról rendelkezik, de azért kétségtelen, hogy az elvonás a segédvájásokra is kihat, ha az előfeltételek fenforognak.

Ha valamely kutatási jogositvány a kiszabott idő elteltével, melyre adatott, elenyészett, vagy ha a kutató az időszak lejárta előtt lemond róla — akkor egyidejűleg megszűnik a kutatónak minden jogositványa is anélkül, hogy erről lemondott volna. Ugyanezt vonja maga után a kutatási vájás elhagyása, vagy ha büntetéstől veszi el a jogosultságot (elvonás).

A vájna- és külmérték elvész, megszűnik, ha a bíróság az elvonást törvényes okból kimondja, amikor a bányahatóság kötelessége, előzetes becsű alapján az árverést elrendelni. A felbecslést költségkiméleésből valamely közeli bíróság végezheti megkeresésre. A becsű és árverés nemcsak az adományozott vájna- és külmértékre terjed, hanem mindenre, ami a bányamű üzemére szükséges: épületek, telkek, szerszámok és egyéb felszerelésekre. A tulajdonképeni bányajogositvány értékét azonban külön is ki kell tüntetni, valamint

az azok gyakorlására megkivántató egyéb tárgyak becsűjét is, hogy azok külön is legyenek értékesíthetők. A bányatulajdonos kívánhatja, hogy a becslés és árverés alá más tartozékok is belevonassanak.

Az árverésig köteles a tulajdonos a felbecsült értékeket őrizni és fentartásukról gondoskodni; a bányahatóság a birói zár alá vételt is kieszközölheti.

Erre a bányakapitányi hivatal megkeresi a bíróságot, hogy az árverés napját tűzze ki és a netáni jelzálogos hitelezőket erről értesítse. Az árverést a megkereséstől 30—60 napi időközön belül kell kitűzni. A bányamű becsáron alól is — egyéb értékek, telkek, épületek és egyéb tartozékok becsáron alól nem adatnak el. Ha az árverés sikerrel járt, a befolyt vételárból az eljárási és végrehajtási költségek mindenk előtt, aztán a jelzálogos hitelezők követelése és járulékaik fedezendőek, a maradékösszeg pedig az árverést szenvedettnek jár. Ha pedig sikertelen az árverés, vagy mert vevő nincs, vagy mert a künn fekvő alkatrészek becsértékét sem éri el az ígélet, akkor a bányahatóság a vájna- és külmértéket elhagyottnak nyilvánítja, könyveibe és a bányatelekkönyvbe ezt bevezeti; ez alapon a bányajogosítvány szabad adományozás tárgyává lesz, a bennlevő vájnafalazattal, ácsolati készülékekkel és egyéb biztosító eszközökkel együtt. Az elhagyást a térképen is ki kell tüntetni és esetleges felkérés czéljából közhírré tenni.

A künnfekvő épületek, telkek és egyéb tartozékok ily esetben továbbra is az eddigi tulajdonoséi maradnak, terhelve a rajtok fekvő jelzálogokkal. A bányatelekkönyvben ez a körülmény pontosan kitüntetendő. A költségeket mégis a tulajdonosnak kell viselnie.

Ha az elvonási határozat oly bányabirtokra vonatkozik, melynél nyilvánvaló, hogy értékhiány miatt a költségek se térülnek meg, a bányahatóság az elvonás közhírré tételével egyidejűleg azt is kihirdeti, hogy

záros határidő alatt vételajánlatot elfogad. Az esetleges jelzálogos hitelezők és a volt tulajdonos azon megjegyzéssel értesítendőek erről, hogy bármelyiknek szabadságában áll saját költségén a becslést és a birói árverést a záros határidő alatt kérni, mire az elrendelendő, ha a költség letétetik. A zárt ajánlat addig felbontatlan marad; ellenesetben a hatóság a zárt ajánlatok közül a legtöbbet ígérőnek adja oda a bányabirtokot és nevére átíratja.

Ha a bányabirtokos a vájna- vagy külmértéket el akarja hagyni, ebbeli nyilatkozatához csatolnia kell az adományozási okiratot, és ha jelzálogos terhek nincsenek, ez az elhagyás alapján a nyilvánkönyvekből törlendő és a térképen is kitüntetendő.

Elterhelés esetén a jelzálogos hitelezők értesítendőek avval, hogy a kézbesítéstől számított hatvan nap alatt a becsüt és árverést saját költségükön kérhetik és ha csak egy hitelező kéri is, az teljesítendő. Ha nem kérték, vagy ha az árverés sikertelen marad, akkor a bányajogosítványt ki kell törölni.

A kitörlés előtt a közbiztonságra szükségesnek látszó intézkedéseket a politikai hatóság közbejöttével el kell rendelni és azokat a volt tulajdonos köteles foganatosítani.

Bármilyen módon szűnjön meg a bányajogosítvány, az összes térképek, rajzok, huzalkönyvek, melyek az elhagyott bányára vonatkoznak — megőrzés végett a bányahatóságnak átadandók és azokat az új felkérő megtekintheti.

Végül kiemelendő, hogy oly esetekben, midőn egyes bányák résztulajdonosai az őket illető bányarészszel felhagynak (Transactio, Heimsagung) ez a rész a többi társtulajdonosokra megy át, még pedig illetékmentesen.

XV. FEJEZET.

A bányákra és azok tartozékaira vonatkozó zálog- és előjogokról, végrehajtás és csőd esetében.

(B.-t. 268 §).

Ez a fejezet a törvényes zálogjogról szól végrehajtás esetén és ama törvényes kedvezményekről, melyek csőd esetén illetnek egyes követeléseket.

Miután a végrehajtásról szóló törvény (1881. évi 60. t.-cz.) a bányavagyon elleni végrehajtásról egyáltalán nem rendelkezik, természetes folyamánya ennek, hogy a b.-t. idevonatkozó rendelkezései hatályban vannak, valamint az ideigl. szabályzatnak a végrehajtásra szóló szabályai is (60—62 §§) a zárlatról az 55—59 §§, amint ezt a kir. Curia 1885. évi 857. sz. határozatában ki is jelentette.

E szerint a bányabirtok birói árverezése útján befolyt vételárból mindenek előtt fedezendőek némi előnyös tételek: a becslési, esetleg zár alá vételi, az árverési és a hitelezők sorrendjének megállapításából felmerülő költségek. Aztán pedig a jelzálogos hitelezőket megelőzőleg következő törvényes záloggal felruházott követelések, még pedig az itt feltüntetett egymásutánban: 1. a kir. kincstár adó- és illeték-követelései három évre hátramenőleg; 2. a bánya- és hutaművek munkásainak munkabérekövetelései, az árveréstől egy évre hátramenően; 3. a bányapénztári vagy bányatársláda tartozásokból eredő követelések, melyeket a birtokos a munkások béréből ugyan levont, de be nem szolgáltatott; 4. a megye-

tárna, altárna, segédvájási vagy egyéb bányaszolgalmakért egy évnél nem hosszabb időről hátralékban levő követelések. Ezek után következnek a jelzálogos hitelezők a sorrendi végzéssel megállapított egymásutánban, melynek a telekkönyvi prioritás szolgál alapul.

Ha a bányabirtokos csődbe kerül, a jelzálogos hitelezők a bánya értékéből, mint külön alaptól nyernek kielégítést, és csak a fölösleg megy be az általános csődtömegbe. A jelzálogos hitelezőket mégis *törvényes* zálogjoguk alapján megelőzik azok, kik fentebb 1—4 alatt felsorolják, mit az 1881. évi 17. csődtörvény 58. §-a is magáévá tett.

XVI. FEJEZET.

Átmeneti határozatokat.

(B.-t. 270—286. §§-ai.)

Az itt foglalt rendelkezések mint átmeneti jellegűek — a dolog természeténél és az életbelépéstől lefolyt hosszú-időnél fogva-már érvényüket legnagyobb részt elvesztették. Csak a 284—85. §§-ról kell megjegyezni, hogy amennyiben a b.-t. a szenet is a szabad ásványok közé sorolja, holott ez nálunk az 1788. évi május 26-án kelt 7259. sz. cancellári rendelettel a tulajdonosnak tartatott fenn — ez a két § kijelenti, hogy Magyarországon a földtulajdonosát illeti 1859. év végeig a szénkiaknázás joga, hacsak ez idő alatt önállóan bányaadományt nem nyer. Amint fentebb láttuk, az Országbirói értekezlet id. szabványa a VII. fejezet 1. §-ában a régi állapotot a földbirtokosai javára a törvényhozás további intézkedéseig fentartotta, és az úrbéri rendezésből kifolyóan részletesen körülírta. Ebben a stádiumban van az ügy mai napig és marad is az új magyar bányacodex megalkotásáig, mi épen a szénkérdés nehéz megoldása miatt húzódik oly sokáig.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several paragraphs of a document or letter.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

TÁRGYMUTATO.

Bevezetés.

A magyar bányajog fogalma és segédtanai . . .	3
A bányajog története és fejlődése hazánkban, forrásai és irodalma	4

Az 1854. évi május 23-ki bányatörvény.

I. fejezet. Általános határozatok	7
II. fejezet. A turzásról	14
III. fejezet. Az adományozásról	19
IV. fejezet. A telkeknek és víznek bányászati vállalatokra való átengedése- és a bányá- károk megtérítéséről	27
V. fejezet. A bányatulajdonról és a bányaadom- ányozással egybekapcsolt jogokról	29
VI. fejezet. A közös bányaművelésről és a bányatársulatokról különösen	34
VII. fejezet. A bányák munkában tartásáról és a bányaművelési haladékokról	41
VIII. fejezet. A bányavállalkozóknak egymás közti viszonyairól	46
IX. fejezet. A bányabirtokosoknak hivatalnokaik- és munkásaikhoz való viszonyáról	49
X. fejezet. A társpénztárakról	52
XI. fejezet. A bányaadózásokról	54
XII. fejezet. A bányahatóságoknak a bányamű- velésre való felügyeletéről és az eljárásról	55
XIII. fejezet. A bányatörvény szabályainak át- hágásai elleni büntetésekről	59
XIV. fejezet. A bányajogositványok elenyéztéről, elvönásáról és a lemondásról	62
XV. fejezet. A bányákra és azok tartozékára vonatkozó zálog és előjogokról	65
XVI. fejezet. Átmeneti határozatok	67

A Stampfel-féle

„Tudományos Zseb-könyvtár“

140 számának vezérszójegyzéke.

Ábrázolás. I/II. Irta Kolbai Arnold - - - - -	46-47
Aesztetika. Irta Bartha József - - - - -	113
Akustika. (Physikai repetitorium II.) Irta Dr. Lévay Ede - - - - -	81
Algebra. Irta Dr. Lévay Ede - - - - -	44
Algebrai példatár. Irta Dr. Lévay Ede - - - - -	115
Alkotmányi politika. Irta Dr. Gratz Gusztáv - - - - -	56
Alkotmánytan. Irta Dr. Balogh Arthur - - - - -	140
Állam- és jogtudományokba, bevezetés. Irta Dr. Kun B. - - - - -	102
Államszámviteltan. Irta Dr. Berényi Pál - - - - -	74
Állatok fejlődése. Irta Dr. Perényi J. - - - - -	117-118. 124. 126
Állattan. Irta Dr. Cserey Adolf - - - - -	134-135
Analitikai síkmértan. Irta Dr. Lévay Ede - - - - -	95
Angol nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos - - - - -	7
Anthropologia. (Embertan) Összeállította Lósy József - - - - -	108
Árúislemi-Lexikon. Irta Dr. Koós Gábor - - - - -	27-30
Árúüzleti szokások. Irta Dr. Matavovsky Béla - - - - -	82
Astronomia. Irta Wonászek A. Antal - - - - -	101
Ásványhatározó. Irta Dr. Cserey Adolf - - - - -	60
Ásványtan, kis. Irta Dr. Cserey Adolf - - - - -	128
Banktechnika. Irta Juhász Kálmán - - - - -	103
Bányajog, magyar. Irta Dr. Katona Mór - - - - -	136
Bogárhatározó. Irta Dr. Cserey Adolf - - - - -	96-98
Bölcsészlet lásd : Logika. Lélektan. Ethika. Aesztetika	
Botanika lásd : Növénygyűjtő. Növényhatározó - - - - -	
Büntető jog, magyar. Irta Dr. Atzél Béla - - - - -	39-40
Bűnvádi perrendtartás. Irta Dr. Atzél Béla - - - - -	41-42
Chemia, szerves. Irta Schwicker Alfréd - - - - -	93
Chemia, szervetlen. Irta Schwicker Alfréd - - - - -	77
Csillagászat lásd : Astronomia. Kosmographia. Meteorologia.	
Csódjog. Irta ifj. Katona Móricz (Sajtó alatt.) - - - - -	
Dramaturgia. Irta Dr. Rakoczay Pál - - - - -	107
Egyházjog, (Kath.) Irta Dr. Bozóky Alajos - - - - -	10
Egyházjog, (Protestáns) Irta Hörk József - - - - -	119-120
Elektromosság. (Phis. repetit. III.) Irta Dr. Lévay Ede - - - - -	85
Embertan, lásd : Anthropologia	
Építési enciklopédia. Irta Lechner J. - - - - -	125. 127. 129. 130
Ethika. Irta Dr. Somló Bódog - - - - -	59
Fejlődéstan. Irta id. Dr. Perényi J. - - - - -	117-118. 124. 126
Fizikai földrajz, kis. Irta Dr. Bozóky Endre - - - - -	92
Fizikai repetitorium. I/III. Irta Dr. Lévay Ede - - - - -	78. 81. 85
Fogalmazványok. Irta Hamvas József. (Sajtó alatt.) - - - - -	
Földrajz lásd : Általános földrajz. Fizikai földrajz.	
Kereskedelmi földrajz.	
Földrajz, általános. Irta Hegedüs István - - - - -	58
Földrajz, kereskedelmi. Irta Pataki Simon - - - - -	137
Földrajz, kis fizikai. Irta Dr. Bozóky Endre - - - - -	92
Földrajzi és statiszt. tabellák. Összeállította Hickmann Péter - - - - -	1
Fotografálás. Irta Sajóhelyi Béla - - - - -	106
Francia nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos - - - - -	6
Galvanoplasztika. Irta Sajóhelyi Béla (Sajtó alatt.) - - - - -	
Galvanostegia. Irta Sajóhelyi Béla (Sajtó alatt.) - - - - -	
Gombaisme. Irta Dr. Cserey Adolf - - - - -	121-123
Görög irodalomtörténet. Irta Márton Jenő - - - - -	62
Görög nyelvtan. Irta Dr. Schmidt Márton - - - - -	5

Görög régiségek. Irta Dr. Schmidt Márton	116
Gyorsírás, levelező. Irta Dr. Bódogh János	54
Gyorsírás, vita. Irta Dr. Bódogh János	65
Helyesírás, magyar. Irta Gaal Mózes	45
Helyesírás, német. Irta Albrecht János	111
Hótan. (Phis. repetitorium II.) Irta Dr. Lévay Ede	81
Irodalomtörténet, egyetemes. I/III. Irta Hamvas József	18-20
Irodalomtörténet, görög. Irta Márton Jenő	62
Irodalomtörténet, magyar. Irta Gaal Mózes. 2. kiadás	4
Irodalomtörténet, német. Irta Albrecht János	83
Irodalomtörténet, római. Irta Márton Jenő	24
Jogbölcsélet. Irta Dr. Somló Bodóg	75
Jog- és államtudomány, bevezetés. Irta Dr. Kun Béla	102
Jogtudomány, lásd: Alkotmányi politika. — Alkotmánytan. — Allamszámviteltan. — Bányajog. — Bevezetés a jog- és államtudományokba. — Büntető jog. — Bűnvádi perrendtartás. — Egyházjog. (Kath.) — Egyházjog. (Protestáns.) — Ethika. — Jogbölcsélet. — Kereskedelmi jog. — Közigazg. jog. — Közjog. — Magánjog. — Nemzetközi jog. — Pénzügyi jog. — Polgári perrendtartás. — Római jog. — Szocioziologia. — Váltójog.	
Kereskedelem, lásd: Áruisme-Lexikon. — Áruüzleti szokások. — Banktechnika. — Földrajz. — Gyorsírás. Kereskedelmi jog. — Kereskedelem története. — Kereskedelem-isme. — Váltójog.	
Kereskedelmi földrajz. Irta Pataki Simon	137
Kereskedelem-isme. Irta Dr. Berényi Pál	104
Kereskedelmi jog. Irta Dr. Berényi Pál	84
Kereskedelem története. Irta Dr. Stirling Sándor	17
Kosmographia. Irta Dr. Bozóky Endre	86
Közigazgatási jog, magyar. Irta Dr. Falcsik Dezső	55
Közjog, magyar. Irta Dr. Balogh Arthur	133
Latin nyelvtan. Irta Dr. Schmidt Márton	3
Latin stílisztika. Irta Dr. Cserép József	139
Lélektan. Irta Dr. Schmidt Márton	109
Lepkehatározó. Irta Dr. Cseréy Adolf	87-89
Levelező gyorsírás. Irta Bodogh János	54
Logarithmustáblák. Irta Polikeit Károly	36
Logika. Irta Dr. Schmidt Márton	80
Magánjog, magyar. Irta Dr. Katona Mór	31-34
Mágnesség. (Phis. repetit. III.) Irta Dr. Lévay Ede	85
Magyar nyelvtan. Irta Gaal Mózes	11
Magyarok oknyemozó története. Irta Cseh Lajos. 2. kiad.	16
Magyarország őskora. Irta Darnay Kálmán	37-38
Mathematikai szűnórák. Irta Mikula Sándor	112. 114
Mechanika. (Phys. repetitorium. I.) Irta Dr. Lévay Ede	78
Mértan, lásd: Ábrázolóstan. — Analitikai síkmértan — Planimétria — Sík trigonometriája. — Stereometria.	
Meteorologia. Irta Dr. Bozóky Endre	99
Művelődés története, magyar. Irta Dr. Bartha József	100
Művészet, lásd: Aesthetika. Rajzolás.	
Mythologia. Irta Dr. Losonczy Lajos	70-72
Német helyesírás. Irta Albrecht János	111
Német irodalomtörténet. Irta Albrecht János	83
Német nyelvtan. Irta Albrecht János	25
Nemzetközi jog. Irta Dr. Gratz Gusztáv	21
Növénygyűjtő, kis. Irta Dr. Cseréy Adolf	43
Növényhatározó, Irta Dr. Cseréy Adolf	48-49
Növénytan. Irta Dr. Cseréy Adolf	131-132
Nyelvtanok, lásd: Angol. — Franczia. — Görög. — Latin. — Magyar. — Német. — Olasz. — Oszmán-török.	

Oknyomozó története, a magyarok.	Irta Cseh L. 2. kiad.	16
Olasz nyelvtan, gyakorlati.	Irta Dr. Cs.-Papp József	105
Opktika. (Phis. repetitorium II.)	Irta Dr. Lévay Ede	81
Oszmán-török nyelvtan.	Irta Dr. Pröhle Vilmos	26
Pénzügyi-jog, a magyar.	Irta Dr. Bartha Béla	57/57a
Perrendtartás, bünvádi.	Irta Dr. Atzél Béla	41-42
Perrendtartás, polgári.	Irta Dr. Pajor Ernő	138
Philosophia, lásd: Lélektan. — Logika. — Ethika. — Aesthetika.		
Physikai földrajz. kis.	Irta Bozóky Endre	92
Physikai repetitorium I/III.	Irta Dr. Lévay Ede	78. 81. 85
Physikai zsebkönyv.	Irta Dr. Bozóky Endre	110
Planimetria.	Irta Dr. Lévay Ede	23
Poetika, magyar.	Irta Gaal Mózes	22
Polgári perrendtartás.	Irta Dr. Pajor Ernő	138
Protestáns egyházjog.	Irta Hörk József	119-120
Rajzolás vezérfonala.	Irta Boros Rudolf	68 69
Régiségek, görög.	Irta Dr. Schmidt Márton	116
Régiségek, római.	Irta Dr. Schmidt Márton	15
Rhetorika, magyar.	Irta Gaal Mózes	13
Római jog I/II.	Irta Dr. Bozóky Alajos	8. 9
Római irodalom-történet.	Irta Márton Jenő	24
Római régiségek.	Irta Dr. Schmidt Márton	15
Rovargyűjtő.	Irta Dr. Cserey Adolf	76
Síkmértan, analytikai.	Irta Dr. Lévay Ede	95
Sík trigonometriája.	Irta Dr. Lévay Ede	14
Statisztikai tabellák. Összeállította Hickmann A. és Péter J.		1
Stereometria.	Irta Dr. Lévay Ede	50
Stilisme.	Irta Boros Rudolf	52. 53
Stiliztika, latin.	Irta Dr. Cserép József	139
Stiliztika, magyar.	Irta Gaal Mózes	12
Számtan.	Irta Dr. Lévay Ede	35
Számtani példatár. 2. kiad.	Irta Dr. Lévay Ede	2
Számtan, lásd: Algebra. — Algebrai példatár. — Logarithmustáblák. — Matematikai szünórák. — Számtan. Számtani példatár.		
Szerves chemia.	Irta Schwicker Alfréd	93
Szervetlen chemia.	Irta Schwicker Alfréd	77
Szociologia.	Irta Dr. Somló Bódog	79
Természetráaj, lásd: Anthropologia. — Állattan. — Ásványhatározó. — Ásványtan. — Bogárhatózó. — Fejlődéstan. — Lepkehatározó. — Növénytan. — Növénygyűjtő. — Növényhatározó. — Gombaisme. — Rovargyűjtő.		
Természettan, lásd: — Akustika. — Chemia. — Elektromosság. — Galvanoplasztika. — Galvanostegia. — Hőtan. — Magnesség. — Mechanika. — Optika. — Physikai zsebkönyv.		
Testgyakorlás, alapelemei.	Irta Dr. Ottó József	90-91
Történet, lásd: Görög régiségek. — Magyarország őskora. — Magyarok okny. története. — Művelődéstörténet. — Mythologia. — Világtörténet. — Római régiségek.		
Trigonometria.	Irta Dr. Lévay Ede	14
Váltójog, magyar.	Irta Dr. Berényi Pál	66
Vegyten, lásd: Chemia.		
Világtörténet. I-III.	Irta Cseh Lajos	51. 67. 94
Villamosság, lásd: Elektromosság.		
Vitagyorsírás,	Irta Bodogh János	65
Zeneműszótár.	Irta Goll János	61
Zenetan, általános.	Irta Goll János	73
Zománcz.	Irta Mihálik József	63. 64

